

Broj: X-KR-06/180-1

Sarajevo, 22.10.2008. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Begtašević Senadina, kao predsjednika vijeća, te sudija Jesenković Vesne i Re Davida kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika Hota Sabine u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Todorović Vase, zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) i d) Krivičnog zakona BiH (KZ BiH), a u vezi sa članom 31. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-43/08 od 15.10.2008. godine, nakon ročišta za razmatranje Sporazuma o priznanju krivnje i održanog javnog pretresa za izricanje krivično pravne sankcije od 20.10.2008. godine, u prisustvu tužitelja Tužiteljstva BiH, Bulić Ibri, optuženog Todorović Vase i njegovog branitelja Bojić Harisa, advokata iz Sarajeva, donio je i dana 22.10.2008. godine, javno objavio slijedeću:

P R E S U D U**OPTUŽENI:**

TODOROVIĆ Vaso, sin Stojana i majke Mitre rođ. Ristić, rođen 02.03.1968.godine, u mjestu Žabokvica, opština Srebrenica, JMBG: ..., oženjen, otac dvoje malodobne djece, po nacionalnosti ..., državljanin ..., po zanimanju radnik, lošeg imovnog stanja, neosuđivan, vojsku služio 1989/90 u Nišu i Bosilegradu, nema čin, neodlikovan, nastanjen u mjestu ..., opština ..., ...

K R I V J E**Što je:**

u vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini u kom su Vojska i MUP Republike Srpske u periodu od 10.07. do 19.07.1995. godine preduzeli širok i sistematičan napad na bošnjačko civilno stanovništvo u zaštićenoj UN zoni Srebrenica, u okviru plana da se civilno bošnjačko stanovništvo žene, djeca i starci prisilno premjesti iz zaštićene zone UN Srebrenica, a muškarci odvoje, zarobe i likvidiraju, optuženi Todorović Vaso, svjestan tog napada i plana, pomogao u

ubistvima muškaraca Bošnjaka i prisilnom preseljenju bošnjačkog stanovništva na nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj osnovi, tako što je u svojstvu specijalca – policajca, zajedno sa više pripadnika Drugog odreda Specijalne policije Šekovići, MUP-a Republike Srpske:

1. dana 12.07.1995.godine učestvovao u pretresu sela naseljenih bošnjačkim stanovništvom u području zaštićene zone UN Srebrenica u okolini Potočara sa ciljem pronalaska bošnjačkog stanovništva, istjerivanja iz njihovih kuća i sprovođenja u rejon Potočara, gdje se okupljalo bošnjačko stanovništvo, znajući da će iz Potočara to stanovništvo biti prisilno i trajno premješteno na područje pod kontrolom Armije R BiH, a istog dana u popodnevnim satima i tokom narednog dana 13.07., na dijelu ceste Bratunac- Konjević Polje u mjestu Sandići, opština Bratunac, učestvovao u održavanju prohodnosti ceste radi nesmetanog transporta bošnjačkog stanovništva autobusima i kamionima,

2. dana 13.07.1995. godine učestvovao u zarobljavanju više hiljada muškaraca Bošnjaka koji su pokušavali kroz šumu da pobjegnu iz zaštićene zone bojeći se zarobljavanja i likvidacije od strane MUP-a i Vojske RS, a zatim, učestvovao u sprovođenju kolone od više stotina zarobljenih Bošnjaka iz mjesta Sandići u skladište Zemljoradničke zadruge Kravica, znajući da će biti pogubljeni, i nakon zatvaranja zarobljenih Bošnjaka u skladište, dok su ostali pripadnici II odreda iz pušaka, puškomitraljeza i eksplozijama bombi ubijali zarobljene Bošnjake, optuženi Todorović Vaso vršio stražu, kako ne bi neko od napadnutih zarobljenika pobjegao, kojom prilikom je ubijeno preko hiljadu zarobljenih Bošnjaka,

d a k l e, kao dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, znajući za takav napad, optuženi pomogao u lišenju drugih osoba života (ubistvima) i prisilnom preseljenju bošnjačkog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj i vjerskoj osnovi,

čime je Todorović Vaso učinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz čl. 172. stav 1. tačka a) i d) u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona BiH,

pa ga Sud, uz primjenu odredbi iz člana 231. stav 3. Zakona o krivičnom postupku (ZKP BiH), te člana 39. i 48. KZ BiH za navedeno djelo

O S U Đ U J E
NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 6 (šest) GODINA

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počevši od 28.05.2007. godine pa nadalje, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH oštećeni se sa eventualnim imovinskoopravnim zahtjevom, upućuju na parnicu.

Optuženi Todorović Vaso se, u skladu sa članom 188. stav 4. ZKP BiH u cjelosti oslobađa naknade troškova, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

O b r a z l o ž e n j e

1. Optužnica i sporazum o priznanju krivnje

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je optužnicom broj: KT-RZ-43/08 od 27.05.2008.godine, koja je potvrđena dana 03.06.2008. godine, optužilo Todorović Vasu za počinjenje krivičnog djela genocid iz člana 171. KZ BiH, a u vezi sa članom 29., i 180. stav 1. istog zakona. Optuženi Todorović se 23.06.2008. godine na ročištu za izjašnjenje o krivnji izjasnio da nije kriv za djela koja mu se optužnicom stavljaju na teret.

Na statusnoj konferenciji održanoj 17.09.2008. godine, strane u postupku obavijestile su sud da je u toku pregovaranje o sklapanju sporazuma o krivnji. Na ročištu za glavni pretres održanom dana 15.10.2008.godine, odbrana je predložila da se kao dokaz provede iznošenje odbrane od strane optuženog, odnosno davanje iskaza u svojstvu svjedoka. Nakon što se sa istim prijedlogom saglasio tužilac, Vijeće je u smislu odredbe člana 261. stav 2 ZKP BiH donijelo odluku da promijeni redoslijed izvodjenja dokaza, pa je u svojstvu svjedoka saslušan optuženi Todorović Vaso. Tužilac je proveo dokaze uvidom i čitanjem zapisnika o ispitivanju osumnjičenog broj KT- RZ-43/08 od 08.04.2008. godine i zapisnika broj KT- RZ-43/08 od 18.04.2008. godine, te je na istom ročištu podnio izmijenjenu optužnicu kojom optuženog

tereti za izvršenje krivičnog djela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a) i d) u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona BiH.¹

Dana 16.10.2008. godine optuženi je u prisustvu svog branioca, advokata Bojić Harisa, zaključio sporazum o priznanju krivnje sa tužiteljem Tužiteljstva BiH. Sporazum je, zajedno sa izjavom o činjenicama i priznanju krivnje, materijalnim dokazima i uređenim prijedlogom za prihvatanje činjenica, utvrđenih pravomoćnim presudama Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ), istog dana dostavljen ovom Sudu.²

Optuženi Todorović Vaso je u sporazumu priznao krivnju za počinjenje djela koje mu se stavlja na teret, te je pristao na izricanje kazne u rasponu od 5 (pet) do 10 (deset) godina zatvora. Osim toga, u sporazumu je naznačeno da se optuženi slaže sa svim pravnim posljedicama koje se vežu za zaključivanje sporazuma, uključujući i posljedice vezane za imovinsko- pravne zahtjeve i troškove krivičnog postupka.

Nakon vijećanja i glasanja, Sud je prihvatio sporazum u cijelosti, nalazeći da su ispunjeni svi uslovi iz člana 231. stav 6. ZKP BiH. Određenije, Sud je ustanovio da je optuženi Todorović Vaso sporazum sklopio dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, nakon što je upoznat sa mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinsko pravne zahtjeve i troškove krivičnog postupka. Također, Sud je u skladu sa odredbama citiranog člana ustanovio da postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog, kao i da je optuženi razumio da se na ovaj način odriče prava na suđenje, te da ne može uložiti žalbu na krivično pravnu sankciju koja će mu se odrediti.

2. Izvedeni dokazi

Za donošenje presude, Sud je pregledao i ocijenio sve dokaze uložene tokom postupka, uključujući i one koji se detaljnije navode dalje u tekstu. Tri su kategorije uložениh dokaza, i to: utvrđene činjenice iz presuda MKSJ,³ navedene u prilogu 1 koji je sastavni dio ove presude,

¹ Izmijenjena optužnica br. KT-RZ-43/08 od 13.10.2008.

² Sporazum o priznanju krivnje br. KT-RZ-43/08 od 16.10.2008.

³ Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju.

svjedočenje i izjava Vase Todorovića, i dokazi koje je Tužilaštvo uložilo sa sporazumom o priznanju krivice, a koji su navedeni u prilogu 2, kao sastavnom dijelu ove presude.

Odbrana optuženog je na pretresu održanom 15.10.2008.godine provela dokaz saslušanjem optuženog u svojstvu svjedoka.

3. Procesne odluke

Prihvatanje utvrđenih činjenica iz presuda MKSJ

Tužilaštvo je 16.10.2008. godine u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH podnijelo prijedlog Sudu da se 87 činjenica prihvati kao dokazane.⁴ Svih 87 činjenica navedeno je u Aneksu 1.⁵

Vaso Todorović i njegov branilac prihvatili su taj prijedlog. Branilac je čak predložio da se navedeni prijedlog može smatrati 'zajedničkim prijedlogom'. Vijeće je nakon razmatranja prihvatilo ove činjenice.

Svrha prihvatanja utvrđenih činjenica je da se omogući ekspeditivnost postupka, a u isto vrijeme zaštite prava optuženog na pravično, javno i brzo suđenje, odnosno zakazivanje ročišta za izricanje krivično-pravne sankcije u skladu sa članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

Sud BiH se uglavnom oslanja na Pravilo 94 (B) Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ kao smjernice za ocjenu činjenica koje treba da se utvrde. Slijedeći ovu praksu, Sud je prihvatio 87 činjenica na osnovu sljedećih kriterija:

- Činjenica mora biti jasna, konkretna i prepoznatljiva;
- Činjenica se mora odnositi na trenutni postupak;

⁴ "Prijedlog za prihvatanje činjenica utvrđenih u pravosnažnim presudama MKSJ" od 15.10.2008..

⁵ Prijedlog sadrži tabelu činjenica i obrazloženje za svaku činjenicu.

- Činjenica mora biti dio presude na koju ili nije uložena žalba ili je konačno presuđena u žalbenom postupku, ili je dio oblasti na koju se žalba ne odnosi;
- Činjenica se ne smije zasnivati na sporazumu između strana; i
- Činjenica ne smije biti predmet razumnog spora između strana u postupku.

Sud je usvojio i sljedeće kriterije, iako se praksa vijeća Suda BiH razlikovala u smislu tumačenja istih:

- Činjenice se ne smiju odnositi na radnje, ponašanje ili duševno stanje optuženog, i
- Činjenica se mora odnositi isključivo na činjenična utvrđenja i ne smije uključivati nikakve pravne kvalifikacije.

4. Završne riječi - iznesene na ročištu za izricanje krivičnopravne sankcije

Na pretresu za izricanje krivičnopravne sankcije predviđene sporazumom, stranke su se izjasnile da ostaju kod sporazuma o priznanju krivnje u cijelosti, te iznijele olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje mogu utjecati na odmjeravanje kazne. Tužilaštvo i odbrana su apelirali na Sud da izrekne blažu sankciju.

Tužilac je istakao korist za pravosuđe u Bosni i Hercegovini zahvaljujući odluci optuženog da se izjasni krivim i pomogne Tužilaštvu. Naglasio je da je glavni pretres u predmetu Kravica trajao preko tri godine, a samo u jednoj godini potrošeno je 70 sudskih dana.⁶ Činjenice ovog predmeta, prema tvrdnjama tužioca, vrlo su slične te se mogao očekivati dugotrajan glavni pretres, da je Vaso Todorović odlučio da se postupak nastavi. Dvije osobe koje su preživjele masakr u skladištu morale bi ponovno svjedočiti.

⁶ *Tužilaštvo BiH protiv Miloša Stupara, Milenka Trifunovića, Brane Džinića, Aleksandra Radovanovića, Slobodana Jakovljevića, Velibora Maksimovića, Dragiše Živanovića, Branislava Medana i Milovana Matića, X-KR-05/24, „Prvostepena presuda“, 28.07.2008. godine*

Tužilac je također naglasio da se prihvaćanjem sporazuma o krivnji od strane Suda postiže željena ravnoteža između interesa pravde i interesa žrtava, s obzirom na to da se drugi osumnjičeni potiču da to iskoriste i priznaju vlastitu krivnju, čime se stvara atmosfera povjerenja i pomirenja. Osim toga, tužilac je naglasio da je prije zaključenja sporazuma obavijestio o tome predstavnike oštećenih, Udruženje „Pokret majki enklave Srebrenica i Žepa“, koji su izrazili saglasnost sa ovim sporazumom

Vaso Todorović se također obavezao da će svjedočiti u sličnim predmetima. Tužilac je naveo da je optuženi značajno surađivao sa Tužilaštvom, te da je u toj suradnji bio iskren. Tužilac je okarakterizirao pomoć optuženog Tužilaštvu kao vrlo vrijednu. Pridao je veliku važnost vrijednosti svjedočenja optuženog protiv drugih koji su možda učestvovali u događajima u Srebrenici.

Tužilac je naveo sljedeće olakšavajuće okolnosti koje su primjenjive na ovaj predmet: optuženi je skromnog obrazovanja, imao je najniži čin u svojoj jedinici, pokušao je da pričini što manje štete, oženjen je i otac dvoje maloljetne djece, njegovo neubijanje zarobljenika za posljedicu je imalo mnoge probleme s kojim su se naknadno suočili on i njegova porodica, surađivao je s Tužilaštvom u drugim predmetima, priznao je djelo u ranoj fazi, te je iskazao kajanje.

Branilac optuženog naveo je da su okolnosti ovog predmeta slične predmetu protiv Dražena Erdemovića koji je osuđen u MKSJ nakon priznanja krivnje za zločine protiv čovječnosti, te da bi Sud trebao odrediti blažu kaznu, sličnu njegovoj.⁷

Vaso Todorović se obratio Sudu, rekavši da se želi ispričati žrtvama i njihovim porodicama. Iskazao je lično žaljenje zbog toga što je uopće bio prisutan kada su žrtve ubijene.

Tužilac se također osvrnuo na moguće posljedice po Vasu Todorovića da je on odbio izvršiti naređenje, uključujući i mogućnost „vrlo teške krivične sankcije“ pred vojnim sudovima u Republici Srpskoj. Obje strane navele su da bi Sud kao olakšavajuću okolnost mogao razmotriti mogući strah optuženog koji se suočavao s vrlo ozbiljnom krivičnom sankcijom da je odbio izvršiti naređenje da sudjeluje u deportaciji i prisilnom preseljenju i ubistvu kompletnog

⁷ Branilac je pogrešno naveo da je Erdemoviću izrečena kazna od sedam godina, radi se o pet godina.

civilnog bošnjačkog stanovništva enklave Srebrenica. Da bi potkrijepio ovaj argument tužilac se pozvao na direktive o mobilizaciji koje je izdao Radovan Karadžić kao vrhovni komandant VRS 16.6.1995. godine.

5. Nalazi suda

Optuženi je sporazumom priznao krivnju za sva djela koja mu se stavljaju na teret optužnicom Tužilaštva BiH broj:KT-RZ-43/08. Međutim, Sud je bio u obavezi cijeliti valjanost tog priznanja, što je i učinjeno, ali i provjeriti da li ima dovoljno dokaza o krivici optuženog.

A. Opći podaci

Savjet bezbjednosti je 16. aprila 1993. donio Rezoluciju 819/1993 kojom je područje Srebrenice u istočnoj Bosni i Hercegovini proglasio "zaštićenom zonom" koju se ne smije oružano napadati niti izlagati nekom drugom neprijateljskom činu. Većinsko stanovništvo na teritoriji pod kontrolom VRS bili su Bošnjaci. Selo Kravica nalazi se na glavnoj cesti između Konjević polja i Bratunca. Zemljoradnička zadruga u Kravici imala je četiri objekta uključujući i veliko skladište koje se spominje i kao "hangar".

aa) Utvrđene činjenice koje su prihvaćene kao dokazni materijal

Cjelokupni spisak utvrđenih činjenica nalazi se u Aneksu 1. U ovom dijelu navedene su najrelevantnije činjenice na koje se vijeće oslanjalo u ocjeni dokaza. Svaku od ovih činjenica sud je ocjenjivao prilikom utvrđivanja krivice Vase Todorovića.

- Od 11. jula do 1. novembra 1995. godine u istočnoj Bosni postojao je oružani sukob. Napad je bio široko rasprostranjen, odnosno sistematičan. U julu 1995. godine, snage bosanskih Srba, nakon pada Srebrenice, pogubile su nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. Ukupan broj pogubljenih kreće se vrlo vjerovatno između 7000 i 8000 muškaraca.

- Napad, koji su izvršili VRS i MUP, planiran je i definisan u naređenju “Krivaja 95”.
- Civilna policija Republike Srpske bila je dio MUP-a. U julu 1995. godine vršilac dužnosti ministra unutrašnjih poslova bio je Tomislav Kovač. Civilna policija bila je organizovana u dva odjeljenja: redovne policijske snage i brigade specijalne policije. Brigada Specijalne policije bila je borbena jedinica MUP-a. Komandant je bio pukovnik Goran Sarić, a zamjenik komandanta pukovnik Ljubiša Borovčanin. Redovne aktivnosti te brigade uključivale su obezbjeđenje aerodrome i pružanje zaštite tokom važnih događaja.
- Brigada Specijalne policije sastojala se od otprilike osam odreda, uključujući i 2. odred iz Šekovića kojim je komandovao Miloš Stupar i Centar za obuku na Jahorini kojim je komandovao Duško Jević. Pripadnici odreda bili su naoružani automatskim i poluautomatskim oružjem i obuka im se razlikovala od obuke redovnih policijskih snaga. Odredi su takođe raspolagali teškim naoružanjem i vozilima, kao što su tenkovi, oklopni transporeteri i prage.
- Napad je nastavljen nakon pada Srebrenice i njime je pogođeno oko 40.000 ljudi koji su u vrijeme napada na Srebrenicu živjeli u toj enklavi.
- Ovaj napad je bio nesumnjivo usmjeren protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi. Iako su mlađi i stariji muškarci bili sposobni da nose oružje, oni nisu predstavljali ozbiljnu prijetnju u vojnom smislu. Ubijeni muškarci činili su približno petinu cijele srebreničke zajednice.
- Hiljade zarobljenih bosanskih Muslimana, koji su u zarobljeništvo dospjeli nakon zauzimanja Srebrenice, pogubljeni su gotovo do posljednjeg čovjeka. Neke su ubijali pojedinačno ili u malim grupama vojnici koji su ih zarobili, a neki su ubijeni na mjestima na kojima su bili privremeno zatočeni. Međutim, većina njih pobijena je u pažljivo isplaniranim masovnim egzekucijama, počevši od 13. jula 1995., i to na području odmah sjeverno od Srebrenice.

- Zarobljenici koji nisu ubijeni 13. jula 1995. kasnije su autobusima odvoženi na mjesta pogubljenja sjevernije od Bratunca, u zoni odgovornosti Zvorničke brigade.
- Masovne egzekucije na sjeveru izvršene u periodu od 14. do 17. jula 1995. godine odvijale su se prema tačno utvrđenom obrascu. Muškarce su prvo odvodili u prazne škole ili skladišta. Nakon što bi ih tamo držali nekoliko sati, ukrkali bi ih u autobuse ili kamione, odveli na neko drugo mjesto i tamo ih pogubili. Polja na kojima su vršene egzekucije obično su se nalazila na osami. Zarobljenici su bili nenaoružani, no u mnogim slučajevima preduzeti su koraci da se otpor svede na najmanju mjeru, tako što su zarobljenicima stavljali poveze na oči, ruke vezali na leđima ili skidali cipele.
- Kada bi stigli na mjesta egzekucije, ljude su u malim grupama skidali sa kamiona, postrojavali ih i strijeljali. Odmah poslije, a ponekad i tokom pogubljenja, stizala bi mehanizacija za prekopavanje zemlje i tijela bi se pokapala, i to ili na mjestu gdje su ljudi pogubljeni ili na nekoj obližnjoj lokaciji.
- Dana 11. jula 1995., prije nego što je VRS saznao za formiranje i kretanje kolone bosanskih Muslimana, Glavni štab je Drinskom korpusu naredio da preduzme mjere predostrožnosti, „u dogovoru i saradnji sa organima MUP-a“, u cilju sprečavanja ulaska, odnosno izlaska bosansko-muslimanskih snaga iz enklave.
- Planovi da se iz enklave odvezu civili bosanski Muslimani postali su kristalno jasni na drugom sastanku. [...]general Mladić je bio taj koji je zakazao sastanke u hotelu "Fontana", gdje je potpuno jasno pokazao da želi da bosanski Muslimani odu sa tog područja.
- Dok su se organizovali konvoji autobusa 12. jula 1995., general Mladić je u jednom uhvaćenom razgovoru rekao: „To je kapituliralo sve i predalo se, i evakuirat ćemo sve ko hoće i ko neće“ [...] Izbjeglice bosanske Muslimane niko nije konsultovao niti im dao mogućnost izbora u vezi sa njihovom konačnom destinacijom.

- Jedan razgovor uhvaćen prisluškivanjem u 17:30 sati 13. jula 1995. pokazuje da je do tog trenutka iz kolone bosanskih Muslimana zarobljeno oko 6000 ljudi. Vojnici koji su čuvali te ljude naredili su im da sve što imaju sa sobom stave na gomilu, a vrijedne predmete da predaju. Snage bosanskih Srba koje su se nalazile na licu mjesta počele su ljude kao stado odvoditi s poljane. Neke su ukrcali u autobuse, a neke pješice odveli u skladište u obližnjoj Kravici.
- Neke su ukrcali u autobuse i kamione i odveli u Bratunac i na neka druga mjesta u blizini. [...] snage MUP-a su se 13. jula 1995. razmjestile duž poteza ceste između Konjević Polja i Bratunca, gdje je glavnina bosansko-muslimanskih zarobljenika iz kolone i bila uhvaćena
- Niz registrovanih prisluškivanih razgovora pokazuje usku saradnju i koordinaciju između jedinica MUP-a i jedinica Drinskog korpusa, naročito inženjerijskog bataljona, koje su bile u sadejstvu na blokiranju kolone bosanskih Muslimana. Komanda Drinskog korpusa takođe je bila u vezi sa jedinicom MUP-a razmještenom na cesti Bratunac - Konjević Polje i pratila njeno napredovanje.
- Najveće grupe bosanskih Muslimana iz kolone, zarobljene su 13. jula 1995. godine (...)Na nekim mjestima su postavljene zasjede, a na drugima su bosanski Srbi pozivali ljude iz šume, nagovarajući ih da se predaju.
- Isprave i lični dokumenti oduzeti su kako muškarcima bosanskim Muslimanima u Potočarima, tako i muškarcima zarobljenim iz kolone, stavljeni na gomilu i na kraju spaljeni.
- Između 1000 i 1500 muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone, koji su bježali kroz šumu i bili zarobljeni i zatočeni na poljani kod Sandića, poslijepodne 13. jula 1995., autobusima ili pješice je odvedeno u skladište u Kravici.

- Iz prisluškivanog razgovora od 13. jula 1995. u 20:40 sati saznajemo da je general Krstić razgovarao s pukovnikom Borovčaninom, zamjenikom komandanta jedinice MUP-a, pitao ga kako stoje stvari i rekao da će ostati u vezi.
- Savjet bezbjednosti UN-a 14. jula 1995. izrazio je zabrinutost zbog prisilnog preseljenja civila iz srebreničke "zaštićene zone" koje su sprovodili bosanski Srbi, tvrdeći da je tu riječ o jasnom kršenju njihovih ljudskih prava. [...] General [Mladić] naredio majoru Obrenoviću da preduzme hitne mjere kako bi se osiguralo da „ništa ne prođe“.
- Dana 14. jula, zatvorenici bosanski Muslimani zatočeni u Bratuncu i Kravici prebačeni su autobusima u školu u Petkovicima u opštini Zvornik.
- U aprilu 1996. godine oni (tj. Tužilaštvo MKSJ) su započeli forenzičke preglede navodnih stratišta i ekshumacije masovnih grobnica. Forenzički dokazi su pokazali da postoje dva tipa masovnih grobnica i to „primarne“ u koje su mrtva tijela položena ubrzo nakon smrti i „sekundarne“ u koje su ta ista tijela naknadno premještena.
- Ekshumacije obavljene od 7.8. do 20.10.2000. godine u primarnoj grobnici Glogova 1 također su pokazale da pronađeni dijelovi zida i okvirova vrata te drugi predmeti odgovaraju onima pronađenim na stratištu u skladištu u Kravici, zbog čega je zaključeno da su neke od žrtava iz skladišta Kravica zakopane u ovoj grobnici. postojala je uska suradnja i koordinacija između MUP-a i jedinica Drinskog korpusa.

ab) Svjedočenje i izjava Vase Todorovića i drugi dokazi Tužilaštva

Vaso Todorović svjedočio je pred Sudom. Tužilaštvo je uložilo u dokaze potpisanu izjavu „Izjava o činjenicama i priznanju krivnje – Vaso Todorović“. Izjava Vase Todorovića i njegov iskaz predstavljaju dokaz o tome da je znao i učestvovao u događajima za koje se tereti. Dokazi iz drugih izvora takođe se navode u daljem tekstu.

Početkom jula 1995. godine Vaso Todorović je bio pripadnik 3. voda 2. odreda Specijalne policije Šekovići, koji je brojao 15 do 20 pripadnika i nalazio se u Srednjem. Komandir 2. voda,

Rade Čturić izdao je naređenje komandirima vodova od Ljubomira Borovčanina da vod treba otići u Srebrenicu i protjerati žene i djecu iz Sigurne zone UN , a muškarce zarobiti i pogubiti, te da taj zadatak treba držati u tajnosti. Čturić je prenio ovo naređenje komandiru 3. voda, Milenku Trifunoviću, koji je zatim izdao to naređenje pripadnicima voda Skelani.

Vaso Todorović je izjavio da je zadatak jedinice bio da se okupe civili u selima u području Srebrenice i dovedu u sabirne centre u Potočarima i Bratuncu. Vojni cilj ovog zadatka bio je da se svi civili bošnjačke nacionalnosti protjeraju iz tog područja i da se muškarci pogube, a žene protjeraju i ise. Ovaj cilj je bio poznat svim pripadnicima voda dan prije nego što su krenuli sa pretresanjem sela.

Jedinica Vase Todorovića izvršila je pretres od kuće do kuće tražeći Bošnjake, ali nije nikoga našla. 2. odred je zatim krenuo kroz Potočare pored Bošnjaka. Vaso Todorović je vidio autobuse i kamione koji su dolazili i u koje su se ukrcavali žene i djeca. Drugi pripadnici odreda rekli su mu da se muškarci razdvajaju od žena i djece kako bi bili ubijeni.

Milenko Pepić, pripadnik 2. voda istog odreda dao je izjavu Tužilaštvu da je 12.7.1995. godine njegova jedinica pretraživala teren oko Potočara nekoliko sati, ali nisu uočili nikoga. Njegova jedinica je zatim raspoređena duž ceste Sandići-Kravica.

Petar Mitrović, još jedan pripadnik voda Skelani, dao je izjavu Tužilaštvu da je jedinica premještena u Kravicu i raspoređena duž ceste da presreće Bošnjake koji se predaju.⁸

Marko Aleksić, vršilac dužnosti komandira 1. voda dao je izjavu Tužilaštvu da je njegovoj jedinici naređeno da osigurava cestu kako bi se spriječili srebrenički Bošnjaci da pređu cestu i dozvolio prolaz konvojima sa ženama i djecom koji su napuštali Srebrenicu. Vidio je pripadnike jedinice za posebne namjene CJB iz Zvornika koji su megafonima pozivali Bošnjake iz šume da se predaju.⁹

⁸ Zapisnik o saslušanju svjedoka, KT-RZ-10/05 od 21.6.2005.

⁹ Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj 14-04/2-327/05 od 12.10.2005., Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA).

Dok je bio u Potočarima, Vaso Todorović je saznao da će žene i djeca biti prevezeni za Tuzlu i Kladanj, a vojno sposobni muškarci razdvojeni i pogubljeni. Zaključio je da je u toku provođenje plana da se protjeraju žene i djeca, a muškarci pogube za koji je saznao u Srednjem.

Nakon što se u Potočarima zadržala oko pola sata, jedinica Vase Todorovića je otišla nakon naređenja da odu u Kravicu i osiguravaju cestu jer se tamo očekivao veliki priliv Bošnjaka koje je prvo trebalo zarobiti, a zatim pogubiti. Vaso Todorović je vjerovao da bošnjačko stanovništvo napušta Potočare zauvijek, tj. da se neće vratiti i da ukoliko ostanu, neće biti sigurni.

Vod Skelani bio je raspoređen u području od Zemljoradničke zadruge u Kravici do Sandića. Vaso Todorović je izjavio da je zbornička policija bila raspoređena prema Konjević polju. 1. ili 2. vod 2. odreda Šekovići raspoređeni su prema Bratuncu.

Narednog dana Bošnjaci koji su izlašli iz šume i predali se zarobljeni su u Sandićima. Milenko Trifunović je naredio jedinici da zarobljavaju Bošnjake i sprovode ih na livadu u Sandićima, da ih pretresu i oduzmu sve predmete, novac i nakit, a zatim okruže zarobljenike. Specijalac iz 2. odreda, Zoro Lukić, je megafonom pozivao Bošnjake da se predaju.

Bošnjaci su se počeli predavati u manjim grupama. Vaso Todorović je vidio pripadnike 2. odreda, ali ne i voda Skelani, da ih pretresaju i oduzimaju im novac, nakit i dokumente. Postojale su glasine da su ti policajci podijelili novac i nakit između sebe. Neki su govorili o tome kako su oduzeli čak 20.000 maraka.

Nakon njihovog dolaska na cestu Kravica-Sandići, jedinica Vase Todorovića je dobila posebno naređenje da zarobljene Bošnjake odvede u skladište u Kravici. Također im je naređeno da odvoje djecu i nejač i ukrcaju ih na autobuse koji budu prolazili prema Tuzli.

Optuženom Vasi Todoroviću su Bošnjaci koji su se predali djelovali ispaćeno, zapušteno i iscrpljeno. Nekima je bilo preko 50, 60 ili 70 godina. Vaso Todorović je prepoznao svog komšiju Omera, koji je dozivao sina Nermina da dođe kod Srba. Milenko Trifunović je naredio

Omeru da doziva Bošnjake da izađu iz šume. (Vaso Todorović je gledao video snimak i prepoznao Trifunovićev glas koji govori „Dođite kod Srba, kod srpske policije“).

Optuženi je izjavio da zna da ovo nije bila Trifunovićeva dobra namjera, jer je Omer, čovjek koji je dozivao Bošnjake, također odveden u skladište u Kravici i ubijen. Također je prepoznao i Zikriju, prijatelja njegovog oca iz Pajića, sina Ismeta Malke, vozača kamiona koji je oženio Srpkinja i Jusufa. Razgovarao je sa Zikrijom koji ga je pitao šta će se desiti sa zarobljenicima, ali se Todorović nije usudio da to Zikriji kaže, jer je znao šta je plan.

Među Bošnjacima koji su se predali i zarobljeni bilo je ranjenika. Vaso Todorović im je pomagao da hodaju. Nisu dobili nikakvu medicinsku pomoć. Sprovedeni su u skladište gdje su kasnije pogubljeni. On je svjedočio da u koloni nije bilo žena ili djece i da ni jedan od Bošnjaka nije nosio oružje, ali da su neki imali maskirnu odjeću.

Tog poslijepodneva, 2. odred je obezbjeđivao zarobljene Bošnjake na livadi u Sandićima. Vaso Todorović je izjavio da je general Ratko Mladić došao i obratio se zarobljenicima, garantujući im sigurnost. Pretpostavio je da se radi o laži, jer je dan prije u Bratuncu, naređeno da se muškarci pogube, a sada je Mladić obećavao sigurnost.

Svjedok K koji je svjedočio u predmetu *Krstić* pred MKSJ, bio je pripadnik ABiH koji se predao VRS u enklavi Srebrenica dana 13.7.1995. godine. Bio je u koloni Bošnjaka koja se kretala pješice kroz šumu pokušavajući se probiti kroz linije VRS i doći do Tuzle. Većina ljudi u koloni bili su civili. Vojnici VRS su pretraživali zarobljenike i uzimali sve što je bilo vrijedno. Zarobljenici su zatim odvedeni na livadu u Sandićima i držani tamo tokom dana. Povremeno bi ih prskali vodom kako se ne bi onesvijestili.¹⁰

Svjedok K je također govorio da se general Mladić obratio zarobljenicima, govoreći im da će svi biti razmijenjeni za Srbe. Nakon što je Mladić otišao, komandant VRS izabrao je snažnije vojno sposobne zarobljenike govoreći im da će biti razmijenjeni. Odabrani muškarci, uključivši i svjedoka K su zatim ukrcani na autobuse koji su tu stajali i odvedeni u Kravicu gdje su

¹⁰ Transkript iskaza svjedoka pred sudećim vijećem MKSJ u predmetu *Krstić*; iskaz je korišten kao dokaz u skladu s članom 5. stav 1. Zakona o ustupanju predmeta (Službeni glasnik BiH, 61/04, 46/06, 53/06, 76/06).

odvedeni u skladište. Čim su ukrcani u pretrpane autobuse u pravcu Bratunca, svjedok je shvatio da neće biti razmijenjeni. Ovo je postalo očigledno kada su stigli do skladišta.

Drugi preživjeli, svjedok S1, koji je dao izjavu Tužilaštvu, također je opisao obraćanje Mladića kako slijedi:

“Vaše porodice, djeca, žene i starci su evakuisani i oni su u Tuzli, Kladnju i Živinicama, a vi ćete biti razmijenjeni za dva dana i sastat ćete se s njima, ali sada je ovdje prevruće za vas. Staviti ćemo vas negdje gdje je hladnije.”

Svjedok S1 opisuje svoju reakciju na ovo:

„Nakon ovih događaja, zaključio sam da je on mislio na samo skladište Kravica jer da su nas počeli strijeljati tamo na livadi, mnogi bi uspjeli pobjeći jer je bilo mnogo mladih i jakih ljudi koji bi uspjeli pobjeći. Mjesto gdje je Ratko Mladić tada stajao je bilo u neposrednoj blizini mrtvog tijela ovog momka kojeg su ubili, ali Mladić na to uopšte nije reagovao.“

Vaso Todorović je također vidio Ljubišu Borovčanina blizu Mladića. Borovčanin je ostao nakon što je Mladić otišao. I Rado Čuturić je bio tamo. Vaso Todorović je znao da je Trifunović tada naredio pripadnicima voda Skelani da sprovedu zarobljene Bošnjake sa livade u skladište u Kravici. Vod Skelani se okupio na livadi i Rade Čuturić je naredio da se formira kolona na cesti, po četiri zarobljenika u jednom redu koji se drže za ruke. Vaso Todorović je dobio zadatak da osigurava kolonu s lijeve strane gledajući u pravcu skladišta u Kravici.

Miladin Stevanović, kao pripadnik voda Skelani, izjavio je da je njegov odred raspoređen da usmjerava sve Bošnjake prema Potočarima. Sljedećeg dana dobili su zadatak da osiguravaju putnu komunikaciju između sela Kravica i Konjević polje gdje je jedan pripadnik odreda pozivao Bošnjake putem megafona da se predaju, govoreći da im se neće učiniti ništa nažao.

Nakon predaje, zarobljenici su pretreseni i oduzet im je novac, a zatim su sprovedeni preko ceste na livadu.¹¹

Petar Mitrović izjavio je da je njegova jedinica čuvala oko 500 Bošnjaka koji su se predali. Ta grupa je odvedena u skladište u Kravici.¹²

Vaso Todorović je izjavio da čim je kolona krenula iz Sandića u skladište u Kravici, vod je dobio zadatak da ubije kolonu bošnjačkih civila kada stignu u skladište. Neki pripadnici voda su se usprotivili zadatku. Neki ljudi u koloni bili su iscrpljeni. Neki su bili ranjeni. Nekima je bila pocijepana odjeća. Niko nije pokušao pobjeći iz kolone.

Svakih 5 do 10 metara sa strana kolone nalazio se po jedan policajac koji je sprovodio kolonu. U pokretu, kolona zarobljenih Bošnjaka bila je duga oko 100 metara. Ljubiša Borovčanin je bio prisutan kada je kolona krenula ka skladištu. Prije kretanja kolone, Miloš Stupar je nekoliko puta prošao u terenskom vozilu.

Veći broj policajaca je sprovodio kolonu prema skladištu, uključujući Radu Čuturića, Milenka Trifunovića, Vasu Todorovića i ostale. Oko 10 policajaca iz 1. i 2. voda 2. odreda sprovodilo je kolonu.

Milenko Pepić je izjavio da mu je naređeno da spriječi prolazak autobusa sa ženama i djecom kako bi se omogućilo policiji da sprovede kolonu civila duž ceste prema Kravici. Rade Čuturić, „Oficir“ odvezao ga je do mosta u Kravici i naredio mu da zaustavi vozila sa ženama i djecom dok ne dobije signal da ih pusti da prođu.¹³

Po dolasku u skladište, zarobljenicima je naređeno da odu u desni dio skladišta. Kada se taj dio napunio, preostali zarobljenici su otišli u lijevi dio. Vaso Todorović je dobio zadatak da s drugim policajcima obezbjeđuju dio ispred skladišta kako bi spriječili zarobljenike da pobjegnu, jer se očekivao početak pogubljenja. Oni su ispred skladišta oformili polukrug.

¹¹ Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog, KT-RZ-10/05 od 1.7.2005. godine.

¹² Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog, KT-RZ-10/05 od 21.6.2005. godine.

¹³ Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj 14-0472-338/05 od 26.10.2005.

Nekoliko policajaca otišlo je iza zgrade da osigurava prozore kako bi se spriječila bjegstva sa stražnjeg dijela. Vaso Todorović nije čuo ili vidio bilo kakvu pucnjavu sa stražnjeg dijela skladišta. U tom trenutku pretpostavio je da će zarobljenici biti pogubljeni. On se nalazio oko 5 do 6 metara od ulaza u desnu stranu skladišta i mogao je vidjeti unutrašnjost.

Vaso Todorović je izjavio da je policajac Krsto Dragičević otišao u skladište i razgovarao sa jednim zarobljenikom. Milenko Trifunović je naredio Dragičeviću da izađe da ne govori sa zarobljenikom i ne ulazi u skladište. Dragičević je međutim ponovno ušao i razgovarao sa školskim drugom Vase Todorovića, Jusufom. Razgovarali su o Jusufovoj braći i da li mu je uništena kuća kada je Jusuf uzeo Krstinu pušku i opalio, pogodivši Krstu u vrat. Rade Čuturić je onda potrčao i zgrabio pušku.

Vaso Todorović je izjavio da je odmah počela pucnjava na zatvorenike. Jedan policajac je počeo pucati prvi, a slijedili su ga ostali. Većina policajaca koja je sprovođila ljude je pucala.

Vaso Todorović nije pucao. Kada je pucnjava prestala dvojica policajaca su bacala dvije kutije ručnih bombi u skladište. Neki zarobljenici su bezuspješno pokušavali pobjeći. Nakon što su ispraznili šaržere, policajci koji su pucali su se međusobno zamijenili i dobili nove šaržere. Jedna osoba je policajce snabdijevala municijom. Vrata su bila širom otvorena i policajci su otvarali unakrsnu vatru po cijelom skladištu.

Preživjeli svjedok S1 opisao je šta se događalo u skladištu:

„S mjesta gdje sam sjeo mogao sam vidjeti da se unutrašnjost skladišta puni i svima je naređeno da sjednu tako da posljednji zarobljenik nije imao mjesto da sjedne. Dok je pokušavao da shvati šta da radi, vojnik na vratima mu je opsovao sunce i naredio mu oštrim glasom da sjedne. Zarobljenik je rekao „vidiš da nemam gdje da sjednem“, a vojnici su na njega i sve nas uperili puške i ispalili rafal. U istom momentu vidio sam kako bi po dva vojnika stala na vrata i pokosila nas rafalom. Čuli smo eksplozije ručnih bombi, lomljavu; skladište je postalo mračno od dima, eksplozija i baruta. Ovo nije prestalo dok se vani nije smrklo.”

Vaso Todorović je izjavio da se Ljubiša Borovčanin pojavio nekih 10 do 15 minuta nakon što je pucnjava počela. Bio je sa još jednim čovjekom. Zaustavili su se na cesti i on nije učinio ništa da zaustavi daljnju pucnjavu na zarobljene Bošnjake. Pogubljenja su nastavljena. Vaso Todorović je izjavio da je pucnjava trajala neko vrijeme. Pucnjava je trajala sve dok nisu pomislili da su svi u skladištu mrtvi. Dok je trajala pucnjava čuli smo glasove i psovke iz skladišta tipa „majku četničku“, „srpsku majku“, „napadnite ih“, „otmite im oružje“, „nema ih puno“.

Svjedok K je ocijenio da se sa njim u skladištu nalazilo između 1000 i 1500 zarobljenika. Opisao je šta se dogodilo.¹⁴

„Dok sam bio u skladištu, pucali su iz svakakvog naoružanja. Prvo su pucali iz pješadijskog naoružanja, automatskih pušaka. Zatim bi to prestalo. Pucali bi oko pola sata, zatim se malo odmorili, a zatim bi uslijedila nova serija pucnjave. Bacali bi ručne bombe kroz prozore i bombe su padale dva ili tri metra od mene. Mogao sam samo osjetiti eksploziju, detonaciju, i od toga sam ranjen malim gelerom iz tih bombi.

Tako da sam bio ranjen, bio sam ozlijeđen, ali sam se dobro osjećao. Nisam bio teško ranjen. Ljudi su počeli vrištati, bilo je grozno. Teško mi je to opisati. Nisam takvo nešto vidio ni u jednom horor filmu koji sam gledao. Ovo je bilo puno gore od bilo kojeg filma.

Sve je ovo trajalo cijelu noć, sa kratkim pauzama. Bosanski Srbi bi se malo odmorili, napravili kratku pauzu, a zatim bi nastavili. Otvarali su vatru iz protuzračnog naoružanja koje je bilo postavljeno na asfaltiranom putu, također i iz zolja. Sve što sam vidio je nekakav bljesak iz oružja.

Pogodio me metak za koji mislim da je ispaljen iz pješadijskog naoružanja, ali nisam siguran.“

Vaso Todorović je izjavio da na cesti nije bilo saobraćaja dok je kolona zarobljenika sprovedena prema skladištu i dok je trajalo ubijanje zarobljenika. Nije vidio ni autobuse ni

¹⁴ Strana T.2524, MKSJ postupak u predmetu, *Krstić*, 10.4.2000. godine.

kamione sa civilima iz Potočara. Shvatio je da je saobraćaj zaustavljen. Vjeruje da je neko naredio da se saobraćaj zaustavi dok je trajala pucnjava.

Vaso Todorović je procijenio da je pucanje na zarobljenike u skladištu trajalo oko sat i pol. Pogubljenje je prvo izvršeno u desnom dijelu skladišta, a zatim u lijevom, manjem dijelu skladišta. Neki policajci iz Odreda su prozvali Vasu Todorovića izdajicom, neki su mu psovali majku. Neki su ga nazivali kukavicom. Jedan je rekao „Pičko jedna, što ne pucaš? Izdajico, kukavice.“

Jedan stariji čovjek je došao sa poluautomatskom papovkom i rekao Vasi Todoroviću da je došao da osveti svoja dva sina i pucao je na zarobljenike. Prije nego što je otišao, Milenko Trifunović je rekao da je grozno što su toliki ljudi pobijeni i da će na kraju biti kažnjeni.

Miladin Stevanović je također izjavio da su zarobljenici odvedeni u skladište u Kravici i ubijeni. S obzirom na veličinu dviju prostorija u kojima su ubijeni, procijenio je da je broj mrtvih mogao biti između 700 i 1000.¹⁵

Ilija Nikolić, pripadnik 1. bataljona Bratunačke brigade, dao je izjavu Tužilaštvu da je dana 13.7.1995. bio na dopustu. Vidio je 200 civila na livadi u Sandićima koje je čuvala policija. Odveo se u skladište u Kravici. Vidio je da tamo stiže kolona civila. Vidio je kako je 10-15 policajaca pucalo na zarobljenike u skladištu. Ostao je da gleda pogubljenja oko 15 minuta.¹⁶

Nikolić je izjavio da su policajci pucali s razdaljine oko dva do tri metra od ulaznih vrata hangara. Vidio je tri ili četiri autobusa sa ženama i djecom iz Srebrenice na cesti, dok su kamioni sa ceradom na kojima su bili muškarci u civilnoj odjeći zaustavljeni još dalje od Zadruga prema Kravici. Dok je napuštao ovo mjesto, čuo je eksplozije ručnih bombi na udaljenosti od oko 300 metara od Zadruga.

Nekoliko dana kasnije Nikolić je prolazio cestom kroz selo Glogova i vidio svježe iskopanu zemlju oko 100 metara od magistralnog puta. Svjedok je saznao da su tijela ubijenih u Kravici

¹⁵ Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog, KT-RZ-10/05 od 1.7.2005.

¹⁶ Zapisnik o ispitivanju svjedoka, broj 14-04/2-308/05 od 27.9.2005, SIPA.

zakopana na tom mjestu. Grobnica je bila površine oko 200 kvadratnih metara. Čuo je da su tijela transportovana dvama kamionima komunalnog preduzeća iz Bratunca, a za utovar tijela je korišten utovarivač.

Milenko Pepić je izjavio da je mogao čuti zvuk pucnjave i eksplozije iz pravca skladišta u Kravici. U noći, nakon što je pucnjava prestala naređeno mu je da pusti autobuse da nastave odvoženje žena i djece iz srebreničke enklave.¹⁷

Luka Marković je bio poslovođa u Zemljoradničkoj zadruzi u Kravici. On je dao izjavu Tužilaštvu. Opisao je autobuse pune muškaraca civila koji su dolazili u skladište prijepodne dana 13.7.1995. godine, a civili bi ostajali u autobusima pod policijskom stražom. U svakom autobusu nalazilo se između 50 i 70 zarobljenika. Marković je izbrojao ukupno 17 autobusa. Zarobljenici su izvedene iz autobusa i odvedeni u skladište. Te noći gledao je iz svog ureda kako policajci i vojnici pucaju iz automatskog oružja, a zatim bacaju ručne bombe u hangar. Vidio je pojačanje od oko 30 vojnika koje je došlo. Ispred hangara vidio je „veliku gomilu“ tijela koja se protezala gotovo do ceste. Svi zarobljenici su ubijeni, osim jednog kojeg je vidio u pokušaju bijega dana 15.7. kada je protrčao pored skladišta. Vojnici su ubili zarobljenika.

Rano ujutro dana 14.7.1995. godine, započelo je sakupljanje tijela. Došla su dva kiperi, utovarivač i cisterna. Utovarivač je utovarilo tijela na kipere. Utovarivač je srušio dio zida kako bi mogao ući u skladište. Utovaranje tijela trajalo je od 8 sati u petak 14.7. do 15 sati u subotu 15.7. Na tijela na kamionima stavljeno je sijeno i prevezena su ka Bratuncu.¹⁸

Milenko Pepić opisao je da je prolazeći pored skladišta te noći vidio razbacano sijeno, zbog toga da, po njegovom mišljenju, žene i djeca u autobusima ne bi vidjeli tijela.¹⁹

Svjedok S1 opisao je da je ostao u skladištu preko noći, među tijelima ubijenih, slušajući jauke ranjenih. Vojnici su ostali vani i razgovarali. Svjedok je po svitanju shvatio da je u lokvi krvi. Drugi zarobljenik je ustao, rekavši da traži vode. Pokošen je. Svjedok S1 se pretvarao da je

¹⁷ Zapisnik o ispitivanju svjedoka, broj 14-0472-338/05 od 26.10.2005. godine.

¹⁸ Zapisnik o ispitivanju svjedoka, broj 14-04/2-290/05 od 20.9.2005. godine, SIPA.

¹⁹ Zapisnik o ispitivanju svjedoka, broj 14-0472-338/05 od 26.10.2005.

mrtav i navukao na sebe dva leša i tako ležao cijeli dan. Vojnici su dozivali preživjele da izađu. Ko god je to učinio bio bi ubijen.²⁰

Svjedok S1 čuo je utovar leševa i zvuk kamiona i utovarivača koji je kupio i utovario tijela. Izjavio je da „se od utovarivača tresla cijela zgrada. Mislio sam da će me utovarivač pokupiti živog sa leševima i da bi bilo bolje da sam i ja mrtav. Odjednom sam čuo glas: „Stani. Mrak je, operite asfalt, a leševe pokrijte sijenom“, iz čega sam zaključio da su završili sa utovarom tijela za taj dan. Čuo sam da peru asfalt vodom i nakon toga je sve utihnulo.“ Čekao je do kasno u noći kada je uspio pobjeći s drugim zarobljenikom u mrak.

Svjedok K je uspio pobjeći kroz prozor u kukuružište, ali su ga primijetili vojnici koji su ga pogodili u rame. Svjedok K se pretvarao da je mrtav tu noć i sljedećeg dana. Sljedećeg jutra je čuo vojnike kako prolaze kroz skladište i dozivaju bilo koga ko je još živ. Svjedok K je također vidio rovokopač koji je sakupljao tijela i čuo zvuk utovaranja tijela na kamion, dok se pravio mrtav u kukuružištu. Kasnije tog dana je i on uspio dopuzati na sigurno kroz kukuružište.

B. Elementi krivičnog djela

Elementi krivičnog djela zločin protiv čovječnosti koje Tužilaštvo mora dokazati izvan razumne sumnje su (1) postojanje širokog i sistematičnog napada usmjerenog na bilo koje civilno stanovništvo i (2) da je optuženi znao za napad i da je sudjelovao u napadu. Mora postojati veza između radnji optuženog i napada na civilno stanovništvo. Napad mora uključivati višestruko činjenje djela protiv civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad. Elementi krivičnog djela u konkretnom slučaju su i (3) radnje deportacije i prisilnog preseljenja stanovništva i (4) lišavanje druge osobe života (ubistva)

²⁰ Zapisnik o ispitivanju svjedoka, KT-RZ-10/05 od 30.11.2005.

(1) Postojanje širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva

Utvrđene činjenice i dokazi koje je uložilo Tužilaštvo te iskaz Vase Todorovića pružaju neophodne dokaze da se izvan razumne sumnje dokaže da se u Srebrenici od 10. do 19.07.1995. godine događao široki i sistematični napad na civilno stanovništvo. Sud je našao da isti dokazi jasno pokazuju da je napad na civilno stanovništvo počinjen na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad. Gore specificirani dokazi uvjerljivo potvrđuju da je plan da se žene i djeca protjeraju, a muškarci pogube izvršen u cilju plana neke organizacije. Nivo koordinacije i saradnje između VRS i jedinica policije i civilnih vlasti u provođenju plana je takav da nema mjesta drugom zaključku.

(2) Znanje optuženog Todorović Vase o postojanju napada

Da je optuženi znao za napad sud je utvrdio iz izjave²¹ koja je priložena uz sporazum o priznanju krivnje, kao i iz samog iskaza koji je optuženi dao sudu prilikom svjedočenja dana 15.10.2008.godine. U izjavi je optuženi izjavio da je početkom jula mjeseca 1995.godine bio na terenu na području Srednjeg, a u sastavu Drugog odreda specijalne policije Šekovići, kada je Rade Čuturić zvan „Oficir“ kao komadant odreda izdao naredbu za koju je rekao da je došla od Ljubomira Borovčanina da odred ide u Srebrenicu kako bi se civilno bošnjačko stanovništvo, žene i djeca protjerali iz zaštićene zone UN Srebrenica, a muškarci zarobili i potom likvidirali.

(3) Deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva

Tačkom 1 presude, optuženi je oglašen krivim za pomaganje u deportaciji ili prisilnom preseljenju stanovništva zaštićene enklave UN Srebrenica. Gore navedeni dokazi jasno potvrđuju da su žene i djeca bošnjačke nacionalnosti okupljeni i protjerani iz enklave Srebrenica, a da za to nije bilo osnova u međunarodnom pravu. Nesporni dokazi očigledno pokazuju da je cilj plana bio trajno protjerivanje bošnjačkog stanovništva iz te enklave. Optuženi je u tom cilju poduzimao radnje pretresa sela te učestvovao u obezbjeđivanju

²¹ Izjava o činjenicama i priznanju krivnje -Todorović Vaso-Tužilaštvo BiH broj KT-RZ-43/08 od 16.10.2008.god

prohodnosti ceste radi nesmetanog transporta bošnjačkog stanovništva autobusima i kamionima, kojom prilikom je postupao sa direktnim umišljajem, jer je bio svjestan svojih radnji i htio je nastupanje zabranjene posljedice koja se sastoji u prisilnom iseljenju osoba s teritorije na kojoj su zakonito prisutne, protjerivanjem ili drugim mjerama prisile, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu, čime je učinio radnju kažnjivu odredbom tačke d) stava 1. člana 172. KZ BiH.

(4) Lišenje druge osobe života (ubistvo)

Tačkom 2 presude optuženi je oglašen krivim za pomaganje u ubistvu preko hiljadu zarobljenih Bošnjaka u skladištu Zemljoradničke zadruge Kravica (ZZ Kravica). Sud nalazi da iz dostavljenih dokaza proizilazi zaključak da je optuženi Todorović Vaso, zajedno sa drugim pripadnicima odreda, dana 13.07.1995.godine učestvovao u zarobljavanju više hiljada muškaraca Bošnjaka koji su pokušavali kroz šumu da pobjegnu iz zaštićene zone, kao i da je optuženi učestvovao u sprovođenju kolone od više stotina zarobljenih Bošnjaka iz mjesta Sandići u skladište Zemljoradničke zadruge Kravica, nakon čega su ostali pripadnici II odreda iz pušaka, puškomitraljeza i eksplozijama bombi ubijali zarobljene Bošnjake, dok je optuženi Todorović Vaso vršio stražu, kako ne bi neko od napadnutih zarobljenika pobjegao.

Naprijed navedenim radnjama optuženi je pomogao u ostvarenju krivično pravne radnje ubistva iz tačke a) krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz stava 1. člana 172. KZ BiH. Sud nalazi da je optuženi, počinjenjem radnji za koje je oglašen krivim ovom tačkom presude, postupao takođe sa direktnim umišljajem jer je bio svjestan svojih radnji i htio je nastupanje zabranjene posljedice. Ovakav zaključak suda zasnovan je bez obzira na iskaz optuženog da se on kritične prilike protivio i protestvovao kod nadređenih kada je saznao za naredbu i plan da se zarobljeni muškarci pogube, i da on takvu posljedicu nije želio. Naime, prilikom razmatranja stepena odgovornosti, odnosno vrste umišljaja, sud razlikuje htijenje i željenje posljedice, jer se radi o različitim kategorijama. Ako je nastupanje posljedice izvjesno i relativno sigurno, onda će htijenje (tj.direktni umišljaj) postojati bez obzira što učinilac „nije želio“ nastupanje zabranjene posljedice. Dakle, kada je nastupanje posljedice izvjesno, a u ovom slučaju optuženi je prema vlastitom kazivanju znao za plan i naredbu da se zarobljenici pogube, onda je za postojanje htijenja irelevantno da li je učinilac posljedicu želio ili nije.

Član 31. KZ BiH - pomaganje

Ko s umišljajem pomogne drugom u učinjenju krivičnog djela može se i blaže kazniti (član 31. stav 1. KZ BiH). Član 31. stav 2. KZ BiH propisuje primjere radnji pomaganja u učinjenju krivičnog djela. Pomaganjem se osobito smatra i „uklanjanje prepreka za učinjenje krivičnog djela“ i „stavljanje na raspolaganje učinitelju sredstava za učinjenje krivičnog djela“ što je relevantno za činjenice ovog predmeta. Sud na osnovu izjave i svjedočenja samog Vase Todorovića izvan razumne sumnje nalazi da se u njegovim radnjama stiču elementi pomaganja u učinjenju krivičnog djela zločin protiv čovječnosti.

U skladu sa navedenim, Sud je cijeneći dostavljene dokaze pojedinačno i u međusobnoj vezi, ustanovio da djela optuženog ispunjavaju elemente krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti kažnjivog članom 172. stav 1. tačkama a), i d), KZ BIH, te da je isti individualno odgovoran za počinjenje djela, kako je to predviđeno u članu 180. stav 1. KZ BiH, sve u vezi sa članom 31. istog zakona.

6.Odluka o kazni

Za djelo za koje je optuženi oglašen krivim, predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Pri određivanju kazne optuženom, Sud je u potpunosti razmotrio svrhu kažnjavanja propisanu članom 39. KZ BiH. Vijeće je razmotrilo prijetnju koju djelo predstavlja za javnost, težinu djela, učešće i ulogu optuženog.

Sud smatra otežavajućom okolnošću sam broj žrtava i sveukupne okolnosti ovog zločina. Sud prihvata da je najmanje 1000 muškaraca ubijeno u periodu od otprilike sat i pol tokom jednog poslijepodneva. Ovu činjenicu otežava to da su ubistva počinjena prema planu da se odvoje žene i djeca i da ih se deportuje ili prisilno preseli iz Srebrenice, a da se muškarci zarobe i pogube po prijekom postupku. Kao pomagač u izvršenju radnji deportacije i ubistava optuženi snosi visok stepen krivične odgovornosti, obzirom da je prilikom preduzimanja tih radnji postupao sa direktnim umišljajem.

Sa druge strane, u ovom predmetu ima nekoliko veoma značajnih olakšavajućih okolnosti koje utiču na smanjenje kazne koja bi inače bila izrečena.

Značajna olakšavajuća okolnost jeste zaključenje sporazuma o priznanju krivice. Priznanjem krivice je suđenje postalo izlišno čime su Bosni i Hercegovini uštedeni znatni troškovi koje bi takvo suđenje podrazumjevalo, a svjedoci, posebice dvojica preživjelih, pošteđeni ponovnog svjedočenja. Praksa MKSJ može u izvjesnoj mjeri pomoći u identificiranju potonje okolnosti kao olakšavajuće u slučaju priznanja krivice. Na primjer, u predmetu *Zelenović*, sudsko vijeće utvrdilo je da u predmetima koji se tiču „teških zločina kao što su mučenje i silovanje, gdje su nastupile ozbiljne posljedice po žrtve, priznanje krivnje može pošteđjeti žrtve od ponovnog proživljavanja traume usljed svjedočenja o zločinima koji su nad njima počinjeni“ te bi sud ovo trebao imati u vidu prilikom ocjenjivanja olakšavajućih okolnosti. Žalbena vijeće se složilo, iznijevši stav da „priznanjem počinjenog djela optuženi oslobađa žrtve od svjedočenja, bolnog suočavanja i ponovne traumatizacije“.²²

Pored toga, tužilac je izjavio da se prije zaključenja sporazuma obavijestio o tome predstavnike oštećenih, Udruženje „Pokret majki enklave Srebrenica i Žepa“, koji su izrazili saglasnost sa ovim sporazumom.

Najznačajnija olakšavajuća okolnost je dragocjena pomoć koju je optuženi pružio Tužilaštvu. Optuženi se složio, u skladu sa sporazumom o priznanju krivice da Tužilaštvu pruži pomoć u istrazi i da svjedoči u drugim postupcima kada bude potrebno. Sud treba da prida veliki značaj pomoći koja je pružena Tužilaštvu i da shodno tome umanjí kaznu. Očiti su i jasni i razlozi općeg interesa za takvo postupanje.

Optuženi Vaso Todorović dao je direktne dokaze o činjenicama koji bi u suprotnom zahtjevali opširne indirektne dokaze na suđenju. Praksa MKSJ također je primjenjiva i u ovom slučaju. U predmetu *Bralo* žalbeno vijeće u vezi sa težinom koju pri razmatranju olakšavajućih okolnosti treba pridati pomoći koja je pružena Tužilaštvu smatra: „kao dio ocjene [...] saradnje, posebno

²² *Tužilac protiv Dragana Zelenovića*, IT-96-23/2-S, „Presuda o kazni“, 4.4.2007. godine, paragraf 49, potvrđena po žalbi, *Tužilac protiv Dragana Zelenovića*, IT-96-23/2-A, „Presuda po žalbi na kaznu“, 31.10.2007. godine, paragraf 19.

se treba cijeniti voljnost optuženog da sarađuje što se ogleda u njegovim radnjama i što pogotovo dokazuje njegova iskrenost pri davanju informacija Tužilaštvu.²³

Moguće je pronaći smjernice u predmetu MKSJ protiv *Dražena Erdemovića*, na koji se pozvao branilac, jer je Erdemović, na osnovu sporazuma o priznanju krivice, priznao krivicu po jednoj tački u odnosu na kršenja zakona i običaja ratovanja, iz člana 3. Statuta MKSJ²⁴, svojim učešćem, zajedno sa drugim pripadnicima 10. diverzantskog odreda VRS, u ubistvu iz vatrenog oružja nekoliko stotina nenaoružanih bošnjaka zatvorenih na poljoprivrednom dobru u Pilici 16. jula 1995.²⁵

Kao i Vaso Todorović i Erdemović je priznao krivicu. I Erdemović je pružio značajnu pomoć Tužilaštvu MKSJ pristavši da svjedoči u drugim predmetima. Tužilac MKSJ je opisao njegovu pomoć kao „apsolutno odličnu“.²⁶ Erdemoviću je izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 5 godina. Iako je Erdemović, za razliku od Vase Todorovića, direktni počinitelj, njegov predmet je ovom Sudu bio od pomoći u odmjeravanju odgovarajuće kazne.

Još jedna značajna činjenica u vezi sa ovim optuženim jeste i njegovo neposredno svjedočenje o postojanju zajedničkog zločinačkog plana u Srebrenici da se prisilno premjeste žene i djeca i da se poubijaju muškarci još ranije nego što je to utvrđeno u relevantnim presudama MKSJ.²⁷ Optuženi je svjedočio da je 11. jula 1995. godine primio naređenje za izvršenje ovog zadatka i da su pripadnici njegove jedinice još tada bili upoznati sa ovim planom.

Obje strane navele su da bi Sud kao olakšavajuću okolnost mogao razmotriti mogući strah optuženog koji se suočavao s vrlo ozbiljnom krivičnom sankcijom ukoliko bi odbio izvršiti naređenje da sudjeluje u deportaciji i prisilnom preseljenju i ubistvu kompletnog civilnog bošnjačkog stanovništva enklave Srebrenica. Da bi potkrijepio ovaj argument tužilac se pozvao na direktive o mobilizaciji koje je izdao Radovan Karadžić kao vrhovni komandant VRS 16.6.1995. godine.

²³ *Tužilac protiv Miroslava Brale*, IT-95-17-A, „Presuda po žalbi na kaznu“, 2.4.2007. godine, paragraf 63.

²⁴ Iz člana 3(1)(a) Ženevske konvencije (ubistvo).

²⁵ *Tužilac protiv Dražena Erdemovića*, IT-96-22-Tbis, Presuda o kazni, 5.3.1998. godine

²⁶ *Erdemović*, Presuda o kazni, str. 17

²⁷ Presude MKSJ u predmetima Krstić i Blagojević

Sud, s obzirom na okolnosti ovog predmeta, odbija ovu okolnost kao olakšavajuću. Član 180(3) KZ BiH određuje da: „Činjenica da je neka osoba postupala po naređenju vlade ili neke njoj nadređene osobe, ne oslobađa je krivične odgovornosti, ali može utjecati na ublažavanje kazne ako sud smatra da to interesi pravičnosti zahtijevaju.” Naređenje da se okupi i prisilno preseli ili deportuje cjelokupno bošnjačko civilno stanovništvo (žene i djeca), a da se kompletna muška populacija ubije je bila toliko očigledno kriminalne prirode, te očigledno nezakonito naređenje, da bi osnovne vrijednosti međunarodnog humanitarnog prava bile ismijane, ako bi se zaprijećena krivična sankcija zbog propuštanja izvršenja naređenja smatrala olakšavajućom okolnosti.

Što se tiče ličnih prilika optuženog, sud ih je cijenio kao olakšavajuće okolnosti: oženjen je, otac dvoje djece i izdržavalac porodice, nije ranije osuđivan i izrazio je kajanje i žaljenje za svoje radnje.

Sporazum o priznanju krivice predlaže kaznu u trajanju između 5 i 10 godina. Sud je uzeo u obzir sve naprijed obrazložene otežavajuće i olakšavajuće okolnosti i odlučio da će se izricanjem kazne zatvora u trajanju od 6 (šest) godina, postići svrhu kažnjavanja, predviđena članom 39. KZBiH, te da je izrečena kazna adekvatna stepenu krivične odgovornosti optuženog i težini počinjenog djela.

Pri tome, Sud je posebno imao u vidu da se pozitivan zaključak o postojanju olakšavajućih okolnosti odnosi samo na procjenu visine kazne i ni u kom slučaju ne umanjuje težinu počinjenog krivičnog djela. Tim je još jednom potvrđena argumentacija iznesena u presudi MKSJ, u predmetu Erdemović²⁸.

Optuženi se nalazio u ekstradicionom pritvoru od 28.05.2007.godine, nakon izručenja pravosudnim organima Bosne i Hercegovine Sud BiH mu je odredio pritvor rješenjem X-KRN-06/180-1 od 08.04.2008.godine, pa se na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru, počevši od 28.05.2007. godine pa nadalje, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

²⁸ „...Mora se takođe primijetiti da ublažavanje kazne ni na koji način ne umanjuje stepen zločina...”

7.Odluka o troškovima

Optuženi Todorović Vaso se potpisivanjem Sporazuma o priznanju krivnje od 16.10.2008. godine, obavezao da će troškove ovog krivičnog postupka snositi sam. Međutim, sud je odlučio da troškovi postupka u skladu sa članom 188. stav 4. ZKPBiH padaju na teret budžetskih sredstava, cijeneći činjenicu da je isti nezaposlen i otac dvoje mlđb. djece, te bi plaćanjem istih njegova i egzistencija njegove porodice bila dovedena u pitanje.

8.Odluka o imovinsko pravnom zahtjevu

Imajući u vidu da je optuženi sa Tužilaštvom BiH zaključio sporazum o priznanju krivnje, te da nije došlo do održavanja glavnog pretresa, na kojem bi se oštećeni mogli izjasniti o imovinsko pravnom zahtjevu niti o njegovoj visini, to ih Sud u skladu sa odredbama člana 198. stav 2. ZKP BiH, upućuje na parnicu.

Zapisničar-pravni saradnik

Hota Sabina

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Begtašević Senadin

POUKA O PRAVNOM LJJEKU: protiv ove presude dozvoljena je žalba vijeću Apelacionog odjeljenja ovog Suda , u roku od 15 dana od dana prijema iste. U skladu sa članom 231. stav 6. tačka c) ZKPBiH žalba nije dopuštena u pogledu izrečene krivično pravne sankcije.

Prilog 1-prihvaćene činjenice

Broj UČT ²⁹	PRIVAĆENA ČINJENICA SUDSKOM PRESUDOM MKSJ ³⁰	Paragraf presude MKSJ
1.	Od 11. jula do 1. novembra 1995. u istočnoj Bosni je postojao oružani sukob.	BP ³¹ -549
2.	Napad je bio rasprostranjen ili sistematski. Napad, koji su izvršili VRS i MUP, planiran je i definisan u naređenju "Krivaja 95".	BP- 551
3.	Napad je nastavljen nakon pada Srebrenice i njime je pogodeno oko 40.000 ljudi koji su u vrijeme napada na Srebrenicu živjeli u toj enklavi.	BP- 551
4.	Ovaj napad je bio nesumnjivo usmjeren protiv civilnog stanovništva bosanskih Muslimana u srebreničkoj enklavi.	BP- 552
5.	Masakrirano je preko 7.000 muškaraca bosanskih Muslimana iz Srebrenice.	BP- 671
6.	Iako su mlađi i stariji muškarci bili sposobni da nose oružje, oni nisu predstavljali ozbiljnu prijetnju u vojnom smislu.	KŽ ³² - 27
7.	Ubijeni muškarci činili su približno petinu cijele srebreničke zajednice.	KŽ- 28
8.	U martu 1995. Radovan Karadžić, predsjednik Republike Srpske (RS), izdao je direktivu VRS-u u vezi sa dugoročnom strategijom snaga VRS-a u enklavi. U toj direktivi, poznatoj pod nazivom "Direktiva 7", konkretno se navodi da VRS treba izvršiti potpuno fizičko odvajanje Srebrenice od Žepe, čime spriječiti i pojedinačno komuniciranje između ovih enklava. Planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljnjeg opstanka i života mještana u Srebrenici.	KP ³³ - 28
9.	Tačno kao što je i bilo predviđeno tom direktivom, sredinom 1995. humanitarna situacija za bosansko-muslimanske civile i vojno osoblje u enklavi postala je katastrofalna.	KP -28
10.	Glavni štab VRS-a izdao je 31. marta 1995. direktivu 7.1, koju je potpisao general Mladić. Direktiva 7.1 izdata je "na osnovu direktive br. 7" i upućivala je Drinski korpus da, između ostalog, sprovodi "aktivna borbena dejstva ... oko enklava".	KP -29
11.	Ofanziva VRS-a na Srebrenicu započela je 6. jula 1995.	KP -31

²⁹ Redni broj utvrđene činjenice u ovom predmetu (utvrđena činjenica Todorović)

³⁰ Presude u predmetima **Tužilac protiv Krstića** (predmet br. IT-98-33-T, presuda pretresnog vijeća MKSJ od 2.8.2001. koje su potvrđene od strane žalbenog vijeća u istom predmetu br. IT-98-33-A od 19.4.2004. g.) i iz predmeta **Tužilac protiv Blagojevića i Jokića** (predmet br. IT-02-60, presuda pretresnog vijeća od 17.1.2005. godine, koje su potvrđene od strane žalbenog vijeća u istom predmetu br. IT-02-60-A od 9.5.2007.godine).

³¹ BP- skraćeno od Prvostepena presuda Blagojeviću, br. IT-02-60, objavljena na zvaničnoj stranici MKSJ, <http://www.un.org/icty/bhs/frames/cases.htm>

³² KŽ- skraćeno od Drugostepena ili Žalbena presuda Krstiću, br. IT-98-33-A, objavljena na zvaničnoj stranici MKSJ, <http://www.un.org/icty/bhs/frames/cases.htm>

³³ KP- skraćeno od Prvostepena presuda Krstiću, br. IT-98-33-T, objavljena na zvaničnoj stranici MKSJ, <http://www.un.org/icty/bhs/frames/cases.htm>

12.	U narednim danima je, jedan za drugim, palo pet osmatračkih punktova UNPROFOR-s u sukobu sa snagama bosanskih Srba koje su napredovale.	KP-31
13.	Predsjednik Karadžić je 9. jula 1995.godine izdao novo naređenje, kojim je Drinskom korpusu VRS-a dao zeleno svjetlo da zauzme grad Srebrenicu.	KP- 33
14.	Kasno poslijepodne 11. jula 1995. general Mladić, u pratnji generala Živanovića (tadašnjeg komandanta Drinskog korpusa), generala Krstića (u to vrijeme zamjenika komandanta i načelnika štaba Drinskog korpusa) i drugih oficira VRS-a, trijumfalno je prošetao praznim ulicama Srebrenice.	KP- 36
15.	Do večeri 11. jula 1995. u Potočarima se okupilo oko 20.000 do 25.000 izbjeglica bosanskih Muslimana.	KP- 37
16.	Hiljade bosanskih Muslimana - stanovnika Srebrenice je pobjeglo u Potočare tražeći zaštitu u krugu UN.	KP- 37
17.	Nekoliko hiljada se naguralo u krug baze UN, dok su se ostali raširili po okolnim fabrikama i poljima.	KP- 37
18.	Uslovi u Potočarima bili su užasni. Bilo je malo hrane i vode, a julska vrućina je gušila.	KP- 38
19.	Oficiri komande Drinskog korpusa i jedinice korpusa su 12. i 13. jula 1995. bile u Potočarima i nadgledali odvoženje bosansko- muslimanskih civila sa tog područja.	KP- 432
20.	Dana 12. i 13. jula 1995. godine, žene, djeca i starije osobe autobusima su izvedeni iz Potočara, pod kontrolom snaga VRS, do teritorije pod kontrolom bosanskih Muslimana u blizini Kladnja.	KP- 48
21.	Odvoženje bosansko-muslimanskog civilnog stanovništva iz Potočara dovršeno je uvečer 13. jula 1995. do 20:00 sati.	KP- 51
22.	Kada su autobusi sa ženama, djecom i starcima krenuli na sjever prema teritoriji pod kontrolom bosanskih Muslimana, zaustavljali su ih putem i ponovo pretresali tražeći muškarce.	KP- 56
23.	Pripadnici VRS-a i MUP-a su, idući između izbjeglica bosanskih Muslimana, odvajali sve bosanske Muslimane od 16 do otprilike 60 ili 70 godina od njihovih porodica.	BP- 168
24.	Odvajanje muškaraca se nastavilo 12. i 13 jula.	BP- 168
25.	Od jutra 12. jula snage bosanskih Srba počele su da izdvajaju muškarce od ostalih izbjeglica u Potočarima i drže ih na zasebnim mjestima.	KP- 53
26.	Dana 13. jula 1995. godine, trupe Holandskog bataljona su bile svjedokom nedvosmislenih znakova da su bosanski Srbi vršili pogubljenje nekih muškaraca-bosanskih Muslimana koji su bili odvojeni.	KP- 58
27.	Muškarci bosanski Muslimani, koji su u Potočarima odvojeni od žena, djece i staraca (čiji broj je iznosio otprilike 1000), prebačeni su u Bratunac.	KP- 66
28.	Muškarci i dječaci su u Potočarima odvojeni od žena, djece i staraca i odvedeni u "bijelu kuću" na ispitivanje.	KP- 157
29.	Oficiri Drinskog korpusa viđeni su i u blizini "bijele kuće" u vrijeme kada su tamo bili zatočeni izdvojeni muškarci.	KP- 158
30.	Počevši od poslijepodneva 12. jula 1995. i tokom cijelog 13. jula 1995. muškarci zatočeni u "bijeloj kući" odvoženi su autobusima iz baze u Potočarima na mjesta zatočenja u Bratuncu.	KP- 159

31.	Većina muškaraca bosanskih Muslimana izdvojenih u Potočarima i uhvaćenih u šumama držana je u Bratuncu jedan do tri dana, a zatim odvedena na druga mjesta zatočenja i na mjesta pogubljenja.	KP- 179
32.	Kasnije tog dana 12. jula na kolonu je otvorena žestoka vatra. Oružane snage bosanskih Srba, među kojima je bilo mnogo jedinica MUP-a koje su patrolirale putem između Kravice i Konjević-Polja i putem između Konjević-Polja i Nove Kasabe, otvorile su vatru na kolonu uz primjenu artiljerijskog oružja, mitraljeza i ručnih bombi.	BP- 221
33.	Najveće grupe bosanskih Muslimana iz kolone, zarobljene su 13. jula 1995. godine; njih nekoliko hiljada okupljeno je na livadi kod Sandića ili u njenoj blizini i na fudbalskom terenu u Novoj Kasabi.	KP- 64
34.	Izviđačke fotografije snimljene iz zraka potvrđuju prisustvo velikog broja ljudi na tim lokacijama 13. jula 1995.	KP- 64
35.	Otpriblike samo jedna trećina muškaraca je uspjela da pređe asfaltiranu cestu i kolona je presječena na dvoje.	KP- 62
36.	Većina muškaraca bosanskih Muslimana izdvojenih u Potočarima i uhvaćenih u šumama držana je u Bratuncu jedan do tri dana, a zatim odvedena na druga mjesta zatočenja i na mjesta pogubljenja.	KP- 179
37.	U večernjim satima 13. jula, u skladištu u Kravici ubijeno je najmanje 1.000 muškaraca bosanskih Muslimana.	BP- 296
38.	Velika grupa zatvorenika koje su preko noći držali u Bratuncu, rano ujutro 14. jula 1995. godine odvezena je konvojem od 30 autobusa u školu u Grbavcima kod Orahovca.	KP- 220
39.	Procjenjuje se da je u sportskoj dvorani te škole bilo zatočeno između 2.000 i 2.500 muškaraca bosanskih Muslimana.	KP- 320
40.	Zračne snimke pokazuju da su te sekundarne grobnice nastale između 7. septembra i 2. oktobra 1995. godine, a Tužilaštvo ih je sva ekshumiralo 1998. godine.	KP- 223
41.	Dana 14. jula, zatvorenici bosanski Muslimani zatočeni u Bratuncu i Kravici prebačeni su autobusima u školu u Petkovcima u opštini Zvornik.	BP- 337
42.	Dana 14. jula, zatvorenike bosanske Muslimane su autobusima prebacili iz Bratunca, preko Zvornika, u Pilicu, gdje su ih zatočili u sportsku dvoranu škole u Pilici.	BP- 347
43.	Na velikom obrađenom polju približno 130 metara sjeverno od Vojne ekonomije Branjevo pokopane su najmanje 132 osobe muškog pola, od kojih su sve bile u civilnoj odjeći.	BP- 354
44.	U sekundarnoj grobnici uz Čančarski put, pronađeni su posmrtni ostaci ljudi koji su prvobitno bili pokopani na Ekonomiji Branjevo. Prema jednom izvještaju, u grobnici uz Čančarski put pronađeno je 283 žrtve. a Za tri je utvrđeno da su bile stare između 8 i 12 godina, za 49 da su bile stare između 13 i 24 godine, a za 231 da su bile starije od 24 godine. Najmanje 269 žrtava je bilo muškog pola.	BP- 354
45.	U Kozluku je između 15. i 16. jula izvršeno masovno pogubljenje i pokopavanje. Postoji obilje forenzičkih dokaza da je oko 500 muškaraca pogubljeno pokraj rijeke Drine. Koliko je poznato, nema preživjelih s tog mjesta pogubljenja.	BP- 357
46.	U aprilu 1996. godine počeli su sa uviđajem na lokacijama za koje se	BP- 381

	sumnja da su mjesta pogubljenja i ekshumacijom masovnih grobnica.	
47.	Dokazi prikupljeni tokom uviđaja su pokazali da postoje dvije vrste masovnih grobnica, „primarne grobnice“ u koje su osobe polagane odmah nakon smrti, i „sekundarne grobnice“ u koje su te iste osobe kasnije ponovo sahranjivane.	BP- 381
48.	Nakon zauzimanja Srebrenice u julu 1995., snage bosanskih Srba su pogubile nekoliko hiljada muškaraca bosanskih Muslimana. Ukupan broj pogubljenih kreće se vrlo vjerovatno između 7000 i 8000 muškaraca.	KP- 84
49.	Izbjegllice u bazi vidjele su srpske vojnike kako pale kuće i plastove sijena.	KP - 41
50.	Tokom poslijepodneva 12.jula 1995., ili najkasnije u ranim večernjim satima, snage bosanskih Srba počele su zarobljavati veliki broj ljudi sa začelja kolone.	KP - 63
51.	Na nekim mjestima su postavljene zasjede, a na drugim su bosanski Srbi pozivali ljude iz šume, nagovarajući ih da se predaju (...).	KP - 63
52.	Najveće grupe muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone zarobljene su 13.jula 1995. godine (...)	KP - 64
53.	Isprave i lični dokumenti oduzeti su kako muškarcima bosanskim Muslimanima u Potočarima, tako i muškarcima zarobljenim iz kolone, stavljeni na gomilu i na kraju spaljeni.“	KP- 547
54.	Između 1000 i 1500 muškaraca bosanskih Muslimana iz kolone, koji su bježali kroz šumu i bili zarobljeni i zatočeni na poljani kod Sandića, poslijepodne 13. jula 1995., autobusima ili pješice je odvedeno u skladište u Kravici.	KP-205
55.	Hiljade zarobljenih bosanskih Muslimana, koji su u zarobljeništvo dospjeli nakon zauzimanja Srebrenice, pogubljeni su gotovo do posljednjeg čovjeka.	KP-67
56.	Neke su ubijali pojedinačno ili u malim grupama vojnici koji su ih zarobili, a neki su ubijeni na mjestima na kojima su bili privremeno zatočeni.	KP-67
57.	Međutim, većina njih pobijena je u pažljivo isplaniranim masovnim egzekucijama, počevši od 13. jula 1995., i to na području odmah sjeverno od Srebrenice.	KP-67
58.	Zarobljenici koji nisu ubijeni 13. jula 1995. kasnije su autobusima odvoženi na mjesta pogubljenja sjevernije od Bratunca, u zoni odgovornosti Zvorničke brigade.	KP-67
59.	Egzekucije širokih razmjera na sjeveru vršene su u razdoblju između 14. i 17. jula 1995. godine.	KP-67
60.	Većina masovnih egzekucija odvijala se prema tačno utvrđenom obrascu. Muškarce su prvo odvodili u prazne škole ili skladišta.	KP-68
61.	Nakon što bi ih tamo držali nekoliko sati, ukrcali bi ih u autobuse ili kamione, odveli na neko drugo mjesto i tamo ih pogubili. Polja na kojima su vršene egzekucije obično su se nalazila na osami.	KP-68
62.	Zarobljenici su bili nenaoružani, no u mnogim slučajevima preduzeti su koraci da se otpor svede na najmanju mjeru, tako što su zarobljenicima stavljali poveze na oči, ruke vezali na leđima ili skidali cipele.	KP-68

63.	Kada bi stigli na mjesta egzekucije, ljude su u malim grupama skidali sa kamiona, postrojivali ih i strijeljali.	KP-68
64.	Odmah poslije, a ponekad i tokom pogubljenja, stizala bi mehanizacija za prekopavanje zemlje i tijela bi se pokapala, i to ili na mjestu gdje su ljudi pogubljeni ili na nekoj obližnjoj lokaciji.	KP-68
65.	Planovi da se iz enklave odvezu civili bosanski Muslimani postali su kristalno jasni na tom drugom sastanku.	KP- 129
66.	Osim toga, general Mladić je bio taj koji je zakazao sastanke u hotelu "Fontana", gdje je potpuno jasno pokazao da želi da bosanski Muslimani odu sa tog područja.	KP- 147
67.	Dok su se organizovali konvoji autobusa 12. jula 1995., general Mladić je u jednom uhvaćenom razgovoru rekao: To je kapituliralo sve i predalo se, i evakuirat ćemo sve ko hoće i ko neće.	KP- 147
68.	Doista, bosansko-muslimanske izbjeglice niko nije konsultovao niti im dao mogućnost izbora u vezi sa njihovom konačnom destinacijom.	KP- 147
69.	Savjet bezbjednosti UN-a 14. jula 1995. izrazio je zabrinutost zbog prisilnog preseljenja civila iz srebreničke "zaštićene zone" koje su sprovodili bosanski Srbi, tvrdeći da je tu riječ o jasnom kršenju njihovih ljudskih prava.	KP- 148
70.	General je majoru Obrenoviću naredio da preduzme hitne mjere kako bi se osiguralo da "ništa ne prođe".	KP- 165
71.	Iz jednog prisluškivanog razgovora od toga dana saznajemo da je do 17:30 sati bilo zarobljeno 6000 muškaraca.	KP- 171
72.	Vojnici koji su čuvali te ljude naredili su im da sve što imaju sa sobom stave na gomilu, a vrijedne predmete da predaju.	KP- 171
73.	Snage bosanskih Srba koje su se nalazile na licu mjesta počele su ljude kao stado odvoditi s poljane.	KP- 171
74.	Neke su ukrcali u autobuse, a neke pješice odveli u skladište u obližnjoj Kravici.	KP- 171
75.	Neke su ukrcali u autobuse i kamione i odveli u Bratunac i na neka druga mjesta u blizini.	KP- 171
76.	... snage MUP-a 13. jula 1995. razmjestile duž poteza ceste između Konjević Polja i Bratunca, gdje je glavina bosansko-muslimanskih zarobljenika iz kolone i bila uhvaćena.	KP- 172
77.	Niz registrovanih prisluškivanih razgovora pokazuje usku saradnju i koordinaciju između jedinica MUP-a i jedinica Drinskog korpusa, naročito inženjerskog bataljona, koje su bile u sadejstvu na blokiranju kolone bosanskih Muslimana.	KP- 176
78.	Komanda Drinskog korpusa takođe je bila u vezi sa jedinicom MUP-a razmještenom na cesti Bratunac - Konjević Polje i pratila njeno napredovanje.	KP- 176
79.	Iz prisluškivanog razgovora od 13. jula 1995. u 20:40 sati saznajemo da je general Krstić razgovarao s pukovnikom Borovčaninom, zamjenikom komandanta jedinice MUP-a, pitao ga kako stoje stvari i rekao da će ostati u vezi.	KP- 176
80.	Ekshumacije izvršene na lokalitetu primarne grobnice Glogova 1 između 7. avgusta i 20. oktobra 2000. takođe su otkrile podudarnost između	KP- 210

	odlomljenih komada zidova i okvira za vrata, te drugih predmeta nađenih i na lokalitetu grobnice i na mjestu pogubljenja u skladištu Kravica, što upućuje na to da su tamo sahranjene neke od žrtava iz skladišta Kravica.	
81.	...postojala je tijesna saradnja i koordinacija između jedinica MUP-a i Drinskog korpusa. Dana 11. jula 1995., prije nego što je VRS saznao za formiranje i kretanje kolone bosanskih Muslimana, Glavni štab je Drinskom korpusu naredio da preduzme mjere predostrožnosti, "u dogovoru i saradnji sa organima MUP-a", u cilju sprečavanja ulaska, odnosno izlaska bosansko-muslimanskih snaga iz enklave.	KP- 287
82.	Civilna policija Republike Srpske bila je dio Ministarstva unutrašnjih poslova (dalje u tekstu: MUP). U julu 1995. vršilac dužnosti ministra unutrašnjih poslova bio je Tomislav Kovač. Civilna policija bila je organizovana u dva odjeljenja: redovne policijske snage i brigada posebne policije.	BP- 71
83.	Brigada Specijalne policije bila je borbena jedinica MUP-a. Komandant je bio pukovnik Goran Sarić, a zamjenik komandanta pukovnik Ljubiša Borovčanin.	BP- 75
84.	Redovne aktivnosti te brigade uključivale su obezbjeđenje aerodroma i pružanje zaštite tokom važnih događaja.	BP- 75
85.	Brigada Specijalne policije sastojala se od otprilike osam odreda, uključujući i 2. odred iz Šekovića, kojim je komandovao Miloš Stupar, i Centar za obuku na Jahorini, kojim je komandovao Duško Jević.	BP- 75
86.	Pripadnici odreda su bili naoružani automatskim i poluautomatskim oružjem i obuka im se razlikovala od obuke redovnih policijskih snaga.	BP- 75
87.	Odredi su takođe raspolagali teškim naoružanjem i vozilima, kao što su tenkovi, oklopni transporter i prage.	BP- 75

Prilog 2-dokazi ³⁴

- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Todorović Vase, Tužilaštvo BiH KT-RZ-10/05 od 8.4.2008.godine,
- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Todorović Vase, Tužilaštvo BiH KT-RZ-10/05 od 18.4.2008.godine, sa transkriptom,
- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Mitrović Petra, Tužilaštvo BiH broj KT-RZ-10/05 od 21.06.2005.godine,
- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Stevanović Miladina, Tužilaštvo BiH broj KT-RZ-10/05 od 01.07.2005.godine,
- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Stevanović Miladina, Tužilaštvo BiH broj KT-RZ-10/05 od 24.06.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Matić Milovana, MUP- Republike Srpske, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, Policijska stanica Bratunac, broj: 12-1-7/02-230-468/03 od 21.08.2003.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Matić Milovana, MUP- Republike Srpske, Centar javne bezbjednosti Bijeljina, broj: 12-02/4 od 19.06.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju zaštićenog svjedoka S-1, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-10/05 od 30.11.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Nikolić Jovana, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-10/05 od 10.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Stupar Dragomira, Tužilaštvo BiH, broj KT-RZ-10/05 od 09.11.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Đorđo, SIPA, broj: 14-04/2-332/05 od 13.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Aleksić Marko, SIPA, broj: 14-04/2-327/05 od 12.10.2005.godine,

³⁴ Dokazi od 1-26 su u spisu predmeta u kopijama, dok se ostali dokazi nalaze na CD-ovima u elektronskoj verziji i isti se kao originali nalaze u predmetu Suda Bosne i Hercegovine "Kravica", broj:X-KR-05/24

- Zapisnik o saslušanju svjedoka Milošević Živojin, SIPA, broj: 14-04/2-398/05 od 01.11.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Sekulić Mirko, SIPA, broj: 14-04/2-396/05 od 31.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Pepić Milenko, SIPA, broj: 14-04/2-388/05 od 26.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Balčaković Obradin, SIPA, broj: 14-04/2-387/05 od 25.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Janković Nebojša, SIPA, broj: 14-04/2-386/05 od 25.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Janjić Nenada, SIPA, broj: 14-04/2-349/05 od 19.10.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Nikolić Ilija, SIPA, broj: 14-04/2-308/05 od 27.09.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Marković Luka, SIPA, broj: 14-04/2-290/05 od 20.09.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Vasić Slavorad, SIPA, broj: 14-04/2-279/05 od 15.09.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Vuković Miloš, SIPA, broj: 14-04/2-/05 od 16.11.2005.godine,
- Zapisnik o saslušanju svjedoka Mekić Duško, SIPA, broj: 14-04/2-/345 od 20.10.2005.godine,
- Transkript svjedočenja svjedoka K pred MKSJ u predmetu Krstić, prihvaćeno prema 92 bis 17.12.2003.g.,
- Izjava H.E. , Tužilaštvo MKSJ od 08.03.1999.godine.
- Transkript svjedočenja S-3, Sud BiH od 21.03.2007.godine,
- Izjava Jean Rene Ruez, MKSJ od 15.05, 16.05, 19.05., 21.05., 22.05.2003. god.,
- Izjava Dean Manning, Tužilaštvo MKSJ 05./06.02.2004.godine,
- Izjava Miloš Stupar, Tužilaštvo MKSJ 26.06.2002.godine, 28. i 29.04.2004. godine,
- Izjava Milenko Trifunović, Tužilaštvo MKSJ, 29.10.2004.godine,
- Izjava Ljubomir Borovčanin, Tužilaštvo MKSJ, 20.02.2002., 11.03.2002,

- Izjava Dragomir Vasić, Tužilaštvo MKSJ, 09.07.2000, 26.08.2002., 10.06.2003.,
- Izjava Pieter Boering, Tužilaštvo MKSJ, 28.09.1995., 03.02.1998.godine,
- Izjava Egbers Vincentius, Tužilaštvo MKSJ, 24.10.1995, 9.7.1999., 30.04.2000. god,
- Izjava Franken Robert Aleksander, Tužilaštvo MKSJ, 26.09.1995.godine,
- Izjava Groenewegen Paul, Tužilaštvo MKSJ, 26.09.2005. godine,
- Izjava Kerremans Tomas, Tužilaštvo MKSJ, 28.09., 09.10.1995.godine,
- Izjava Kingori Joseph, Tužilaštvo MKSJ, 23.09.1997.godine,
- Izjava Stoeling Hendricu, Tužilaštvo MKSJ, 06.10.1999.godine,
- Izjava Van Dujin, Tužilaštvo MKSJ, 25.10.1995.godine,
- Izjava Van Kuijen, Tužilaštvo MKSJ, 29.11.1999.godine,
- Izjava Stanojević Ostoje, Tužilaštvo MKSJ, 16.03.2002., godine,
- Izjava Nikolić Jovana, Tužilaštvo MKSJ, 28.11.2001. godine,
- Izjava Deronjić Miroslava, Tužilaštvo MKSJ, 16.12.1997, 04.02.1998, 21.10.1999,12.03.2001, 25.11.2003. god.,
- Izjava Nikolić Momira, MKSJ, 23.06.1999, 15.12.1999, 28.05.2005. godine,
- Izjava Obrenović Dragana MKSJ, 02.04.2000, 04.06.2003, 05.02.2004. godine,
- Izjava o činjenicama i prihvatanju krivice, Dragan Obrenović,
- Izjava o činjenicama i prihvatanju krivice, Momir Nikolić,
- Spisak pripadnika II Odreda Šekovići – vod Skelani 1-46,
- Spisak pripadnika Drugog odreda Šekovići koji su ostvarili LD za mjesec juli 1995. godine, - Specijalna brigada – II Odred Specijalne policije Šekovići,
- Spisak pripadnika Specijalne brigade policije, dostavljen od MUP-a Republike Srpske Uprava kriminalističke policije, broj: 02/3-str.pov. 994/05 od 26.10.2005. godine,
- Spisak pripadnika Specijalne brigade policije, dostavljen od MUP-a Republike Srpske, Uprava kriminalističke policije, (više rubrika),
- Struktura Specijalne brigade policije, MUP-a RS,
- Struktura RS policije u području Drinskog korpusa od 12.07.95.-P363,
- Naredba komandanta štaba Tome Kovača broj: 64/95 od 10.07.2005.godine,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 281/95 od 12.07.1995.godine,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 282/95 od 13.07.1995.godine,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 283/95 od 13.07.1995.godine,

- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 12-6/08-508/95 od 14.07.1995. g,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 01-16-02/1-205/95 od 15.07.1995. g.,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 01-01-0211-206/95 od 17.07.1995. g,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 01-16-02/1-206/95 od 17.07.1995. g.,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 12-6/08-534/95 od 19.07.1995. g.,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 01-16-02/1-231/95 od 28.07.1995.g.,
- Depeša Dragomir Vasić, CJB Zvornik, broj: 01-16-02/1-221/95 od 22.07.1995. g.,
- Depeša komadanta Drugog odreda Specijalne policije Šekovići Miloša Stupara, broj: 01/1-1-4/2-62 od 18.07.1995.godine,
- Izveštaj o djelimično izvršenoj asanaciji terena Srebrenica rejon Kravica, Državna komisija za razmjenu ratnih zarobljenika i nestala lica, broj: 193/97 od 29.05.1997. godine,
- Izvod iz bolničkog protokola za 13.07.1995.godine,
- Službena zabilješka Stanice policije Bratunac od 24.04.2004.godine,
- Dopis Državne agencije za istrage u zaštitu, strogo pov. broj:14-04/2-408-8/05 od 15.11.2005.godine
- Službena zabilješka Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 14/04/2-31/05 od 14.11.2005.godine,
- Dopis MUP-a RS od 22.11.2005.godine o dostavi spiskova pripadnika II odreda,
- Polugodišnji izvještaj MUP-a RS, Specijalne brigade policije, Drugi odred specijalne policije Šekovići, broj: 01/1-1-1/2-230/95 od 05.07.1995.godine,
- Uvjerenje MUP-a Republika Srpske broj: 01/1-1.4/2-650/96 od 1.10.1996.g,
- Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa svjedokom Marković Lukom, Tužilaštvo BiH broj: KT-RZ-10/05 od 29.09.2005.godine, sa video zapisom,
- Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa osumnjičenim Matić Milovanom, Tužilaštvo BiH broj: KT-RZ-10/05 od 29.09.2005.godine, sa video zapisom,
- Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa osumnjičenim Mitrović Petrom, Tužilaštvo BiH broj: KT-RZ-10/05 od 04.10.2005.godine,
- Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa svjedokom Nikolić Ilijom, Tužilaštvo BiH broj: KT-RZ-10/05 od 04.10.2005.godine, sa video zapisom,
- Brošura-Fotografije izdvojene iz video zapisa sa sudjenja o Srebrenici-P22,

- Brošura-Knjiga za identifikaciju bosanskih Muslimana-P23,
- Foto raskršća načinjena sa brda u pravcu Konjevic Polja-P8.1,
- Foto Bratunca načinjena iz vazduha-P12.1,
- Foto Bratunca, načinjena iz vazduha, označena od strane svjedoka za vrijeme dokazivanja-P677,
- Foto Bratunca, načinjena iz vazduha-P12.1
- Foto dolazak buldožera 05.07.95. sa tragovima kamiona-P8.9,
- Foto dolazak buldožera 05.07.95. sa tragovima prikolice i traktora-P8.11,
- Foto dolazak buldožera 27.07.95. sa tragovima kamiona-P8.10,
- Foto dolazak buldožera 27.07.95.-P8.8,
- Foto dolazak buldožera 27.07.95.-P8.12,
- Foto dolina Sandići, načinjena iz vazduha-P9.3,
- Foto doline Sandići 13.07.95.-P9.1,
- Foto doline Sandići, uvecano-P9.2,
- Foto Glogova 05.07.95., sa bilješkom-P11.2,
- Foto Glogova načinjen iz vazduha, sa biljeskom-P11.1,
- Glogova načinjena iz vazduha od 17.07.95.-P11.3,
- Foto Glogove od 17.07.95. označena od strane svjedoka za vrijeme saslušanja-P679,
- Foto Konjević Polja od 14.08.95.-P8.4,
- Foto LK. Dahmo Kadric, iz Glogove-P657,
- Foto načinjena iz pravca Bratunca, sa područjem izmedju Kravica i Sandića, sa označenim skladištem-P9.5,
- Foto otiska cipela pod prozorom-P10.7,
- Foto područja načinjena iz vazduha, sa biljeskama-P8.5,
- Foto Potočara, načinjena iz vazduha 13.07.95.-P50,
- Foto Potočara, načinjena iz zraka 13.07.95., sa bilješkama-P51,
- Foto skladišta u Kravicama, načinjena iz P-10.1, označena od strane svjedoka- P60,
- Fotografija skladišta u Kravicama, označena od strane svjedoka za vrijeme saslušanja-P678,
- Foto stražnjeg dijela skladišta sa ostacima kukuruzišta-P10.6,
- Foto tavanice zapadnog dijela sa tragovima krvi-P10.5,

- Foto unutrašnjeg zapadnog dijela skladišta sa mrljama od krvi na zidu-P10.4,
- Fotografija područja sa grobnicama načinjena iz helikoptera-P6.1,
- Karta koja prikazuje kretanje kolone-P138,
- 75. Karta koja prikazuje kretanje kolona, razbijenih na sjever i jug- P24,
- Karta koja prikazuje primarne grobnice 1 i 2 u Glogovu-P566,
- Karta koja prikazuje selo Kravice i cestu u Kravicama-P674,
- Karta Kravice -P4.3,
- Masovne grobnice u području Tatara-Bratunac, 27.07.95-P567,
- Panorama skladišta u Kravicama-P10.3,
- Pogled na Bijelu kuću sa stvarima razbacanim naokolo-P9.4,
- Foto skladište u Kravicama, 13.07.95.-P10.2,
- Foto skladište, načinjena iz vazduha-P10.1,
- Srebrenica i Žepa, juli 95,
- Uvećana foto.otiska cipele pod prozorom-P10.8,
- Uznemirena zemlja, Glogova, 09.11.95.-P571,
- Uznemirena zemlja, Glogova, 30.10.95-P570,
- Fotografije Džinić Brano, 21 komad,
- Video foto- tijela ispred skladišta u Kravicama, nacinjena iz P-21-P10.11,
- Film Petrović sa DVD-a (komplet) sa transkriptom za kompilirani video zapis, - P21,
- Fotodokumentacija CJB Bijeljina PS Bratunac Krug ZZ Kravice (skica lica
mjestu SJB Bijeljina PS Bratunac krug ZZ Kravica),
- Foto-dokumentacija MUP-a Republike Srpske CJB Bijeljina, broj: 583/03 od
25.08.2003.godine,
- Crtež lica mjesta Kravica, broj: 14-13/1-7-243/05 od 04.10.2005.godine,
- Skica lica mjesta CJB Bijeljina broj: 12-02/5-206/05 od 13.09.2005. godine;
- Skica lica mjesta CJB Bijeljina PS Bratunac, krug ZZ Kravice,
- Izvještaj Ljubiše Borovčanina, ERN 0294-1600-0294-1603,
- Izvještaj o radu Drugog odreda specijalne policije Šekovići za II tromjesečje
1995. od 05.07.1995., autor Stupar Miloš,
- Izvještaj komandanta II odreda Šekovići Miloša Stupara od 16.08.1995,
- Naredba za mobilizaciju svih V/O od 10.07.1995, autor Vidoje Blagojević,

- Redovni borbeni izvještaj od 13.07.1995, autor Radislav Krstić,
- Bilten bezbjednosnih događaja, broj 200, od 12.07.1995., MUP Bijeljina,
- Naredba za obezbjeđenje autobusa za evakuaciju, od 12.07.1995., autor
- Milenko Živanović,
- Depeša broj 277/95, od 12.07.1995., autor Dragomir Vasić,
- Biografija Richard Butler,
- Biografija Helge Brunborg,
- Biografija Richard Wright,
- Biografija Dean Manning,
- Biografija Jose Pablo Baraybar,
- Naredba za sprečavanje prolaska muslimanskih grupa ka Kladnju i Tuzli, od
- 13.07.1995., autor Milenko Živanović,
- Naredba o primeni pravila međunarodnog ratnog prava u vojsci Srpske
- Republike BiH, Glasnik srpskog naroda, od 13.05.1992., autor Radovan Karadžić,
- Smjernice za određivanje kriterijuma krivičnog gonjenja iz 1992., autor Vojno
- tužilaštvo,
- Naredba Radovana Karadžića za uvođenje najviših mjera borbene gotovosti, od
- 16.06.1995.g.,
- Grafikon eksperata i izvještaja, Dean Manning,
- Grafikon ekshumiranih grobnica, Dean Manning,
- Mapa primarnih i sekundarnih grobnica, MKSJ
- Fotografija Glogova, MKSJ,
- Fotografija iz zraka 27.07.95. i 20.10.1995 - Tatar Bratunac, MKSJ,
- Zeleni Jadar- grobnica, MKSJ,
- Fotografija iz zraka-Zeleni Jadar, MKSJ
- Fotografija iz zraka-Zeleni Jadar, uznemirena zemlja od 07.09.1995., MKSJ,
- Zeleni Jadar- grobnica, uznemirena zemlja, od 24.08.1995. i 02.10.1995., MKSJ,
- Zeleni Jadar- grobnica, uznemirena zemlja, od 20.10.1995. i 23.10.1995., MKSJ,
- Zeleni Jadar- grobnica, uznemirena zemlja, od 07.09.1995. i 02.10.1995., MKSJ
- Dio izvještaja eksperta- Richard Wright,
- GL 1-Fotografija

- Tabela MMNI Resultata
- Grobnice Sreberenica, primarne i sekundarne, grafikon,
- Laboratorijski izvještaj-automatska balistička usporedba od 24.02.2000, autor Sudski znanstveni laboratorij,
- Grafikon koji pokazuje vezu između mjesta ubistava i grobnica,
- Grafikon eksperata i izvještaja od 05.02.2004., Dean Manning,
- Kriminalističko tehnička analiza eksploziva na osnovu uzoraka sa raznih lokacija u Srebrenici, autor Holandski institut za kriminalističku tehniku,
- Procjena minimalnog broja osoba koja je MKSJ ekshumirao od 1996. do 2001., januar 2004., autor Jose Pablo Baraybar,
- Srebrenica ekshumacije, povezi za oči, fotografije- MKSJ,
- Srebrenica ekshumacije, ligature, fotografije- MKSJ,
- Tabela pronađenih poveza i ligatura 1996-2001- MKSJ,
- Fotografija-Potočari- MKSJ,
- Fotografija-Fabrika Energoinvest- MKSJ,
- Fotografija-Energoinvest, 11 mart- MKSJ,
- Fotografija-Potočari- MKSJ,
- Fotografija-Bijela kuća- MKSJ,
- Fotografija-prolaz u ogradi- MKSJ,
- Fotografija-Potočari, bašta sa kukuruzima- MKSJ,
- Fotografija iz zraka-Potočari od 13.07.1995. - MKSJ
- Fotografija-Potočari 12.07.1995. – MKSJ,
- Mapa-kretanje kolone i položaj srpskih snaga- MKSJ,
- Fotografija-pokazuje brdo i šumu gdje su se kretale kolone muslimana- MKSJ,
- Fotografija-raskrsnica- MKSJ,
- Fotografija iz zraka-Sandići od 13.07.1995- MKSJ,
- Fotografija iz zraka-Nova kasaba, fudbalsko igralište od 13.07.1995. – MKSJ,
- Izvještaj o bezbjednosnoj situaciji u II odredu policije Šekovići od 03.08.1995., autor Sekula Nedeljko,
- Izvještaj Ljubiše Borovčanina od 13.07.1995.g.,
- Dostava podataka zamjeniku ministra od 14.07.1995., autor Dragan Kijac,

- Redovni borbeni izvještaj od 14.7.1995., autor Mile Simanić,
- Redovni borbeni izvještaj od 17.7.1995., autor Mile Simanić,
- Izvještaj o formiranju "Crvenih beretki" s prilogom (spisak pripadnika) od 15.5.1993., autor Kuljanin Ranko,
- Izvještaj o stanju borbene gotovosti, od 17.6.1993, autor Rade Rodić,
- Direktiva za dalja dejstva br.7 od 8.3.1995., autor Radovan Karadžić,
- Postupak sa ratnim zarobljenicima, autor Milomir Savčić,
- Izvještaj vještaka sudsko-medicinske struke Vedo Tuco od 12. februara 2007. godine.
- Iskaz o vojnim događanjima u Srebrenici (revizija) – operacija “Krivaja 95” od 01.11.2002.godine, Richarda Butlera, (CD sa popratnim materijalima),
- Izvještaj o komandnoj odgovornosti u brigade VRS-a, Richard Butler (CD),
- Nalaz vještačenja Holandskog instituta za sudsku medicinu – predmet: Istraga tekstila od 11.02.00, -P564b,
- Izvjestaj Americke mornaricke službe za istrage o pregledu i pronalazenju dokaza iz skladišta Kravice, P565b,
- Izvjestaj dodatak na broj nestalih i umrlih iz Srebrenice, od H.Brunborg, P726b,
- Izvjestaj o broju nestalih i mrtvih u Srebrenici od H.Brutmorg i H.Urdala, P725b,
- Izvjestaj o pregledu i pronalazenju dokaza iz skladista u Kravicama, P561,
- Izvjestaj o uzorcima krvi i tkiva pronadjenim u školi na Grbavici, skladistu u Kravicama, ENG-P563a,
- Izvjestaj OTP pod nazivom nestali iz Srebrenice-osobe koje se vode kao nestale nakon zauzimanja Srebrenice-P729,
- Lista nestalih osoba MCK-P658,
- Rezime sudsko – medicinskog dokaznog materijala masovne grobnice ekshumirane tokom 2000.godine,
- Izvještaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 1 u 2000. godini,
- Izvještaj o iskopavanjima i ekshumacijama masovne grobnice Glogova 2 u 1999-2001.godina, forenzički antropolog Jose Pablo Baraybar,
- Rezime sudsko – medicinskog dokaznog materijala stratišta i masovne grobnice, istražitelj MKSJ Dean Manning, 16.maj 2000.godine,

- Izvještaj glavnog patologa grobnice Srebrenice, MKSJ, 1999.godine,
- Izvještaj o pregledanju i uzimanju dokaznog materijala iz skladišta u Kravici,
- septembar -oktobar 2000.godine,
- Publikacija MCK, nestale osobe na teritoriji BiH, od 30.06.98.-P728.
- Dopunski izvještaji Deana Manninga
- Dopunski izvještaji Richard Butlera